

Henneberg's
„Monopolseide“
ist das Beste!
Nur direct!

Hirdetések
felvételnek a kiadóhiva-
talban, Budapesten, IV,
egyetem-utca 4. sz. alatt.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hírnevű óráztele.
BRAUSWETTER JÁNOS SZEGEDEN
cs. kir. és m. kir. szab. chronometer
és műórás, föltalálója az első
egyedül kulcs nélkül föl-
huzható remontoir
inga-óráknak
stb. stb.

**ÓRAK 10 ÉVI JÓTALLÁS NELLETT
ARANY ÉS EZÜST ÉKSZERTÁRCAK
RÉSZELETFIZETÉSRE**

London 1871.
Kecskemét 1872.
Bécs 1873. Ujvidék 1875.
Szeged 1876. Páris 1877.
Székesfehérvár 1879.
Budapest 1885.

Levélbeli megkeresésekre pontosan válaszoltatik.
Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pont. eszközöltetik.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hírnevű óráztele.

**VÉGHLESI
VERA-FORRÁS.**
Hazánk
legtisztább, leg-
olcsóbb és legjobb szén-
savdús, égvényes savanyuvize.

VEGHLES-SZALATNA-n (Zólyom-m.)
Budapesti főraktár
Erzsébet-körút 38-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.

Számos raktár a vidéken.

FEHÉR MIKLÓS
MEZŐGAZDASÁGI GÉPRÁKTÁRA
BUDAPEST, ÜLLŐI UT 25. „KÖZTELEK“

ajánlja eredeti **MAYER-TRIEURJEIT,**
EGYETEMES ACZÉL-EKÉIT
mely szántásra mindenféle nagyságban,
„KIRÁLY-DRILL“ **SORVETŐGÉPEIT,**
SMYTH és ABERDEEN-féle
legjobb szerkezetű **SZORVAVETŐT,** a legszilárdabb kivitelben.

FIGYELMEZTETÉSÜL!
Uj Novák-féle szabadalm. arankatizáló és löhermagosztályozó-
készülék, mely minden osztályozó hengerrel ellátott gép-
cséplőgéphez alkalmazható. — E készülék leírása, valamint
árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

**A Kada-féle
folyékony naphthol-szappan,**
mely a leghíresebb bőrgyógyászok által használt
kifinomult gyógyszerből állítatik elő, ez idő szer-
int a legártalmatlanabb, leghatásosabb s leg-
kellémesebben használható szappító szer, mely
számos orvosi tekintély és urhölgy által kipró-
báltatott, kiknek egybehangzó véleménye az,
hogy ezen **piperes-gyógyszappan** a májfolt,
szepítő, sómor, vörösség, pattanások s minden-
féle bőrkütsékek ellen felülmulhatlan szer.

Ami pedig a bőralkikát (Miteser) illeti; ezen kis fekete pont-
ok ellen még egy szerrrel sem ártott el oly biztos és gyors
hatás, mint a fontemlített szappannal.

Egy üveg elegendő 6 heti használatra, ára 87 kr.
Kapható: **Török J.** gyógyszerárban, király-utca 12. sz.
Thalmayer és Seitz, Kochmeister Frigyes utódai és
Neruda Nándor gyógyfü-kereskedőknél s a készítő **Kada**
István gyógyszerésznél Budapesten, VII., Rákócziúton,
ugyszintén valamennyi gyógyszerárban.

Csak az valódi, mely feletti védjeggyel van ellátva.

Latzkovits A.
a mélyen tiszt. hölgyvilág szives figyelmébe ajánlja
**illatszer- és
pipereszappanok üzletét**
Andrássy-út 3. szám alatt,
hol dús választék található finom s olcsó, de csakis
a legjelesebb bel- és külföldi gyárook készítmé-
nyelből, u. m.: illatszerek, kézi szappanok, hölgy-
porok, szárvizok, fogporok, paszták, fog-, haj-,
köröm- és ruha-kefék, fesűk és hajtuk stb. női és
uri pipere-cikkekből, igen jutányos árak mellett.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Holgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A Ch. FAY-féle párisi cég
„LA VELOUTINE“
különleges rizspora eredeti minőségben kapható és utánvétel
is megrendelhető
VÉRTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapesten, Kristóf-tér 8. szám.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következ-
ményeikre! Az egészség fenntartására, a nedvek, valamint a vér
tisztítására és tisztartására és jó emésztés elősegítésére
a legjobb és hathatós szer, mindehől ismerve már és kedvelve!

Dr. ROSA „ÉLETBALZSAMA“
Ez, a legjobb és legnagyobb erejű gyógyóvénnyekből a legodonosabban
készítve, mindennemű emésztési bajok, gyomorgörögök, étvágy-
talanság, savanyú felbőgés, vértelenség, aranyér stb. sze-
rteiben teljes biztossággal állja meg helyét. Eme kitűnő hatásánál fogva
az most már a népek biztos és megpróbált háziszerévé vált. Nagy
üveg ára 1 frt, kisebb 50 kr. Elismert levelek ezrel állnak megitkítésre.

Óvás! Csatlósok elhárítása érdekében
figyelmeztetlek mindenkit, hogy
az eredeti szabály szerint egyedül tölem ké-
szített **Dr. Rosa életbalzsam** két kartonba
van göngyöltve, mely hosszoldalán s felírást:
„Dr. Rosa életbalzsama a „Fekete sas“ gyógy-
szertárból, B. Fragner, Prága 205-3-3“ német,
cseh, magyar és francia nyelven viseli, s a
melynek homlokoldalán a törvényes letétben
álló mellékelt védjeggyel vannak ellátva. —
Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készítőjénél

B. Fragner „zum schwarzen Adler“ gyógyszer-
tárban Prága, 205-3, kapható. —
Budapesten kapható **Török József** és **Budai Emil**nél.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszer-
tárában van ez életbalzsamnak raktára. Ugyanott kapható:

Prágai egyetemes házikenőcs
a köszönő iratok ezrelvél elismert biztos gyógyszer min-
den gyuladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladás, tejrekedés és ke-
ményedésnél, a gyermek elválasztásánál, genyedés, verdeganat, geny-
fakadás, pokolvarról; körömdaganatnál, a kéz- és lábujjakon támadó
ugynevezett körömméregnél, keményedések, duzzadások, mirigydaga-
natoknál; szalonnadagnál, holttelemnél. — Minden gyuladást, daganat-
tot, keményedést, duzzadást, a legrövidebb idő alatt gyógyít meg; hol
azonban már genykepződés következett be, a fekélyt a legrövidebb idő
alatt felhúzza és meggyógyítja. Szalonnákban 25 és 35 krajczár.

Óvás! Mivel a prágai egyetemes
házikenőcsöt igen gyak-
ran utánzózzák, figyelemtetek min-
denkit, hogy azt, eredeti szabályban,
csak én egyedül készíttem. **Csak akkor**
az valódi, ha a sárga ércszalonnák,
melyekbe olíve van, vörös használati
utatsárokba (9 nyelvi nyomtatványban)
s két kartonokba — melyek a fennebbi
védjegyet viselik — vannak göngyöltve.

Fül-balzsam. A legkipróbáltabb s számos kísérlet után is-
meretes legmegbízhatóbb szer a nehéz hallás
gyógyulására s a teljesen elvesztett hallás visszazérésére. 1 palack 1 frt

Prágai egyetemes házikenőcs
a köszönő iratok ezrelvél elismert biztos gyógyszer min-
den gyuladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladás, tejrekedés és ke-
ményedésnél, a gyermek elválasztásánál, genyedés, verdeganat, geny-
fakadás, pokolvarról; körömdaganatnál, a kéz- és lábujjakon támadó
ugynevezett körömméregnél, keményedések, duzzadások, mirigydaga-
natoknál; szalonnadagnál, holttelemnél. — Minden gyuladást, daganat-
tot, keményedést, duzzadást, a legrövidebb idő alatt gyógyít meg; hol
azonban már genykepződés következett be, a fekélyt a legrövidebb idő
alatt felhúzza és meggyógyítja. Szalonnákban 25 és 35 krajczár.

Óvás! Mivel a prágai egyetemes
házikenőcsöt igen gyak-
ran utánzózzák, figyelemtetek min-
denkit, hogy azt, eredeti szabályban,
csak én egyedül készíttem. **Csak akkor**
az valódi, ha a sárga ércszalonnák,
melyekbe olíve van, vörös használati
utatsárokba (9 nyelvi nyomtatványban)
s két kartonokba — melyek a fennebbi
védjegyet viselik — vannak göngyöltve.

Fül-balzsam. A legkipróbáltabb s számos kísérlet után is-
meretes legmegbízhatóbb szer a nehéz hallás
gyógyulására s a teljesen elvesztett hallás visszazérésére. 1 palack 1 frt

Legújabban megjelent!
A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten és minden könyv-
kereskedésben kapható:

**DEÁK FERENCZ
BESZÉDEI.**

Összegyűjtötte
KÖNYI MANÓ.

HARMADIK KÖTET 1861—1866.

Ára füzve 3 frt 60 kr.

Első kötet 1829—1847. — Második kötet 1848—1861.
Ára füzve 4 frt. Ára füzve 2 frt 40.

Mind a három kötet együtt 10 frt.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyv-
árúsnál kapható:

A belgyógyászat tankönyve
orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára.

Irtá
Dr. PURJESZ ZSIGMOND
a belgyógyászat egyet. ny. r. tanára Kolozsvárt.

MÁSODIK ÁTNÉZETT S JAVITOTT KIADÁS.

A szöveg közé nyomott számos ábrával.

Két kötet. — Ára füzve 12 forint o. ért.

A két kötet csak együtt kapható.

37. SZÁM. 1889. BUDAPEST, SEPTEMBER 15. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK fél évre — 3 * Külöldi előfizetésekre a postalling
meghatározott viteldij is csatolandó

**A KISDEDNEVELÉSI KIÁLLÍTÁS
RENDEZŐI.**
MÁRIA-DOROTHEA-EGYLET érdemes munkát
végzett a kisdednevelési kiállítás s az ezzel
kapcsolatban álló népszerű kisdedneve-
lési előadások rendezésével. A korán elhunyt
Rudolf trónörökös emlékezetes jelszavát, mely-
lyel a bécsi egészségügyi kongresszust megnyi-
totta, hogy tudniillik hazánkban minden kincs
között a legrágább raktára az emberi élet, nagyon

jól tudják nálunk is méltányolni a műveltebbek,
de a nagy mondatnak igazsága még nem hatolt
el az alsóbb rétegekig, s még a műveltebb kö-
rökben is sokan vannak, kik lovaikra és mar-
háikra többet és örömeztőbb költenek, mint gyer-
meikre. Az ország nagy részében libapasztorko-
dásért szünetel a népiskola, ezenként halnak
meg kisdedeink tisztán a szülők gondatlan-
sága miatt, vagy mert az orvosnak fizetni nem
akarnak, s magasabb képeztést igen sok eset-
ben csak akkor adnak a gyermekeknek, ha

az iskola jótéteményekkel halmozza el növen-
dékeit.
De hogy egy főképp paedagogiai jelentőségű és
ezelzatu szakkiallítás a nagy közönségre vonzó
is legyen, ugy, hogy azt ezek s ezek látogassák
meg, talán még nehezebb feladat volt s hogy ez
a feladat is sikerült, kiváló tanubizonyosága a Má-
ria-Dorothea-egyesületben működő nők ügyes-
ségének és tapintatosságának.
A kiállítás rendezésében érdemeket szerzett
hölgyek közül kettőt mutatunk be ez alkalom-

HOFFMANN JOLÁN. Hirsch Nelli rajza. HAMPELNÉ PULSZKY POLYXENA.

mal, kik legtöbb buzgóságot fejtettek ki s legnagyobb részkül volt a sikerben: *Hampelné Pulszky Polycentát*, ki főképp az irodalmi és ethnographiai rendkívül érdekes csoportozatnak volt megteremtője, s *Hoffmann Jolán*t, ki mint irodaigazgató az ezer és ezer alakú gépies és rendezkedő munka vezetője volt.

Hampelné neve már régóta ismeretes a magyar közönség előtt. Társadalmi életünk egyik legtevékenyebb mozgató ereje ő, mindenütt jelen van, hol valamely kulturális vagy humanisztikus ügy előmozdításáról van szó s egyike a legügyesebb rendezőknek. Már fiatal leány korában részt vett az első műregészeti kiállítás rendezésében, később az ötvösműkiállításban is, s az emlékezetes «Tavas» című ünnep, mely a Károlyi Alajos gróf palotájában és kertjében az árvízkarosultak javára rendeztetett, nagy részben az ő munkája volt. Jótékony nőegyesületeink körében majd mindenütt találunk vele. Elnöke volt a jözséfvárosi nőegyesületnek, a vöröskereszt egyik fiókjának, tevékeny választmányi tagja a Klotild fővárosi szövetkezésnek, a gazdaszennyok országos egyletnek, az E. M. K. E. fővárosi választmányának s a Mária-Dorothea egyesületnek, mely ebben az évben választotta meg őt a *tanítónők otthona* név alatt ismeretes jótékony intézet felügyelőbizottsága elnökének. Mint a kisdnevelési kiállítás rendező bizottságának egyik alelnöke, kezdettől fogva részt vett annak munkálataiban, kiváló érdemei vannak az alkalmas helyiség megszerzésében, nagy kiterjedésű ismeretségi köre igen sok kiállítót és munkást nyert meg s különösen ő volt az, ki az anthropologiával és ethnographiával foglalkozókat közös tanácskozássra hívta, föllekesítette ama szép gondolatával, hogy Magyarország minden vidékéről gyűjtsék össze a kisdnevelés ápolását és öltöztetését felülvizsgáló anyagot, hogy így együttesen láthassuk meg ezt az érdekes tárgyat, mielőtt a vasut és iskola egyes vidékek jellemző egységét eltörlné.

Nagyon kevesen vannak hazánkban általában még a férfiak között is, kiket soruk annyira predesztinált volna társadalmi vezérszerepre, mint *Hampelnét*. Külföldön született, hol atyja, a nemzeti múzeum mostani igazgatója, számuizetésben élt. Atyjának tudományos és politikai hírneve kora gyermekéjétől fogva világhírű férfiak társaságába juttatta, s midőn művelt szellemű anyját korán elvesztette, ő, az egyetlen leány, lett az egykor méltán oly híres Pulszky-szalonn központja. Játssza tanulta a főbb európai nyelveket s magas műveltségű egyénekkel érintkezve, az élenkedő szellemes hölgy oly rendkívüli műveltséget sajátított el, minő nőknél fölötte ritka. Különösen a műregészethen, jelmeztanban és műtörténetben nagy jártassággal bír, s egy pár, nagyjából névtelenül megjelent dolgozatában szakavatott íróknak mutatta be magát. Férje, dr. *Hampel József*, a nemzeti múzeum régiségtárának őre s a régészeti társaság egyik oszlopos tagja, e tekintetben is előmozdítója a lelkes nő buvárkodási hajlamainak. Mindehhez járul *Hampelné* eleven mozgékony természet s nagy fogékonysága a közügyek iránt.

Sokkal szerényebb viszonyok között működött az előtt *Hoffmann Jolán*, a kiállítás másik oszlopa. Atyja tekintélyes orvos volt, de kora halála után legifjabb leánya, *Jolán*, kenyérkeresetre szorult. Tanítónő lett s az is maradt. Egész élete csendben s kevés változatossággal folyt le, összesen csak két házban lakott eddig, a lipótvárosi szülői lakban, a hol született s az Andrássy-uti tanítónőképzőben, hol új otthon talált. Egyedüli változatosságot képeznek életében azok a nagyobb külföldi utak, melyeket nővére, *László Zsigmond* miniszteri tanácsos neje társa-

ságában a szünidők alatt tett. De az eszes és kedélyes leány *Zirzen Janka* igazgatónő ügyes vezetése alatt nagyon szépen fejlődött ki s csakhamar érdemeket szerzett magának. Őt anyai-lag szerető mestere mellett megédkezve, nagy tevékenységet fejtett ki a tiz évvel ezelőtti rendezett országos nőparkiállítás s majd a budapesti országos kiállítás tanügyi osztályának rendezésében, úgy hogy midőn a Mária-Dorothea egyesület a kisdnevelési kiállítás irodaigazgatói tekintélyes, de egészen tiszteleti és igen nehéz állásával bízta meg, már tapasztalatokban gazdagon kezdhetette meg működését.

Szükséges is volt a tapasztalatokra, mert az angusztnus hóban megnyílt kiállítás rendezésének legnagyobb része oly időre esett, midőn a résztvevők többnyire már elhúzóztak a fővárosból. Az utolsó hetekben, mert *Hampelné* anyai örömei gátolták, *Hoffmann Jolán* volt csaknem egyedül a főrendező, a mikor is vele született szeretetreméltóságával hódított s a körülötte híven kitaratók önkénytelenül egy család tagjainak érezve magukat, egész lelkesedéssel dolgoztak a közös ügy előmozdításán, mely egy szép eszmének, a gyermekszertet kultuszának állott szolgálatában. S az a leány, ki megtanult szenvedni és tünni, tudott lelkesedni és lelkesíteni is, mert a kiállítás foglalta el egész valóját s annak szentelte minden gondolatát.

A Mária-Dorothea-egyesület szerencsés volt a kiállítás rendezőinek megválasztásában, mert nemcsak neveket keresett, hanem munkaerőket, kik önzetlenül tudtak dolgozni, többet, mint a mennyit fizetett munkások dolgozhattak volna. A derék egyesületnek, mely alig 4 évi fennállása óta már is országos névre tett szert, jellemző sajátossága tagjainak az az őszinte lelkesedése. A művelt magyar nők idealizmusa ez, mely saját sorsa javításáért küzdve, eszméért és a magyar társadalmi élet reformjáért küzd. A kisdnevelési kiállítás is, mely az anyák legfenségesebb feladatának szolgálatában áll, rokon ezzel az idealizmussal. Vajha az erkölcsi sikerrel, melyet a kiállítás már elért, egyenlő lenne az anyagi eredmény és az a jótékony hatás is, melyre a rendezők törekedtek s melyért annyit fáradoztak.

ALKONYATKOR.

Némán állok a kertaljon
Míg a tájra száll az alkony,
Míg a Bükknek sötét orna
Bibor fénynyel van bevonva.

A távolban fűs hegyoldal,
Behorpadó sziklás folttal,
Forrás helye, ottan kapja
Melegét a Hejő habja,

A kanyargó fehér kis ér,
Melyet virággal kísér,
Pázsitos rét között halad, —
Zöld bársonyon ezüst szalag.

Itt-ott a part árnyas bokra
Aláhajlik a habokra, —
Lejtő alatt kezet halom,
Jegenyék közt sötét malom.

Honnan le a kert tövéig
Sik rónaság vonul végig,
Áttetszőleg borul rája,
A fehéről köd homálya.

Egész vidék estre hajlik,
Kolompaszó hat a kertaljig,
Majd hallgatás száll a földre, —
Denevér zúg szárnyát öltve.

Nyíló virág keblét zárja,
Így is terjed illatárja,
Kis pillangó fíradt, bágyadt,
Kelyhén talál rengő ágat.

Megcsendül az édes ének
Lombja közt a csalt-mélynek. —
Hol nem bántják zúgó vészek,
Bokor tövében van a fészek.

A madárdalt a mig hallom,
Tünik a fény az égaljon,
Harangszó lang át a téren,
Hogy mindenki haza-térjen.

Elhallgat a harang hangja,
A madár is abbahagyja,
Halott-néma a sik róna,
Lelke mintha elszállt volna.

APOSTOL BERTALAN.

A GALIBA JÁNOS SZERENCSEJE.

— ELBESZÉLÉS. —

Írta: BIHARI KÁLMÁN.

III.

(Folytatás.)

«Éljen Rápolti Barnabás, országgyűlési képviselőnk!»

Nagy betűkkel van felírva a zászlóra, olvashatja ország-világ. Hanem olyan nagy zászló nem volt több az egész városban, mint a milyent a Galiba János házában lengetett a szél. Maga költségen csinálták János ur, hogy ki-válják a többi közül, hogy messziről megismerje mindenki: itt lakik a Rápolti párt elnöke, vezére, itt van a párt főhadiszállása.

János ur a helyzet magaslatán állott, ez a néhány hét volt az ő életének fénypontja. Mindenestre Rápolti Barnabás után az ő nevét emlegették leggyakrabban Porteleken. Háza valóságos vendéglő lett; ki s bejártak a kortések, a hirhordók, egymást érte a bizottsági, szűkebb és tágabb körű választmányi gyűlés, mely alkalmakkor azonban a torkok mindig tágak valának. Milyen jól esett János urnak, hogy az ut ezán süveglétek, utána bámultak, mint a hogy egy ilyen nagy férfit megillet. Lótott-futott, díkezőzött, hogy egészen elrekedt bele. Ha valaki talán kétségbe vonta a Rápolti-párt győzelmét, János urat elfutotta a nemes harag, s büszkén verte mellét, acsarkodott:

— Ha az egész vagyonom utána megy is, megmutatom, hogy Rápolti lesz a követ!

Félre ne érts, édes olvasóm! Nem beszélünk mi itt elvekről, pártokról, nincs jogunk e helyen hozzá. Szent előttünk minden meggyőződés, egyik politikai pártot épen úgy becsuljuk, mint a másikat, míg az elvek nemes harczerén áll. Itt nem arról van szó. Egy kétes jellemű, nagy-ravágyó ember, a ki más módot nem talál, hogy bonyolódott ügyeiből kibontakozhassék, megragad egy akkortájban divatosává vált eszmét, hogy azzal ámítsa az együgyűeket, a szegényeket, az elkeseredetteket; beszél az adósnak, a szegénynek a vagyon ellen; feltárja a sebet, mit mindenki érez, és a gyűlölet apostolvá szedődik, hogy annak orvoslását igérhesse, elbolondít egy szerencsében elbizakodott, a hiúságtól elvakult elméjű, a szereplési viselkedéstől fölfuvalkodott embert, hogy azt kizsebelhesse: így akar az el-kábult vállain a magasba emelkedni, hogy majd akkor vitorláját a kedvező szelek felé fordítva, kikacagja azokat, a kik most rajongással üvöltik nevét. Ime, ez a Rápolti szereplése; erre használja ő fel Galiba Jánost.

Nem tartozik ránk, milyen párti volt a Rápolti ellenjelöltje. Elég az hozzá, hogy derék, jóra való ember, a ki már több év óta képviselője a kerületnek. Megindult tehát teljes erejével a korteskedés, úgy a kapacitációi gyűléseivel, mint egyéb «alkotmányos» fegyverekkel. Rápoltinak nagy ereje volt népszerűségében. Tudott a nép nyelven beszélni. Azután meg a jó bolond Galiba csak úgy ontotta a pénzt a leendő veje érdekében. Csapra útvé álltak a hordók, folyt a

dínom-dánom. Ki volt boldogabb, mint János ur, mikor az ő neve is belekerült a kortesnótába:

«Rápolti ur meg Galiba,
Ők mondják meg, mi a hiba.
Ígaz baráti a népek,
A hazáért halnak-élek.»

Persze, az ellenpárt mindjárt készen volt a válaszsza:

«Rápoltinál az a hiba,
Hogy Galiba csizmadia.
Ugyan mit is hímez-hámoz?
Bujjék el a kaptafához.»

Erre aztán nagy büszkén mondta János ur: — Megmutatom, az a csizmadia még kisám-fáz benneteket!

A Pistának olyan nagy veres-zöld toll lengett a kalapja mellett, hogy mindig fogni kellett a kalapját, hogy le ne fújja a szél. A családban is a multkori zivatar után békkesség uralkodott. Liána, úgy látszik, belenyugodott sorsába. Jusztí néniel hűségesen csinálták a kokárdákat, varrták a zászlókat. A Sárika feladata volt, hogy a sok potya vendégnek, kortesnek, a kik egész nap taposták a küszöböt, süssön-főzzön. János ur nem kímélte a költséget, ha nem telt a jövedelemből, bírta meg a tőke, azt vesztegette.

Mikor egyszer véletlenül otthon és magánosan volt, beállított hozzá Sárika.

— No leány, — mordult rá az apa, — látom a képedről, hogy megint sopánkodni akarsz. Talán megint kiürült valamelyik hordó?

— Ki bizony, édes apám, de nemcsak a hordó, hanem az egész pince meg a kamara. Azután meg a pénz is elfogyott a háznál.

— Eh, ki bizta rád? Van még Galiba Jánosnak elég. Ott a takarékpénztári könyv, kibír az egy-két rongyos követválasztást.

— Szomorú vége lesz ennek, édes apám.

— Bolond vagy, mit értesz te a dologhoz? Barnabás követ lesz, a felesége meg nagyságos asszony. No, ne irigykedjél, — tevő hozzá vigasztalólag, — te sem leszel épen utolsó, ha Kramernek híják is majd az uradat.

— Édes jó apám, hallgasson meg. Olyan régóta akarok már szívem szerint szólni, de ebben a fölfordult világban nem juthattam hozzá. Rossz emberek veszik körül édes apámát. Amit-ják, bolondítják. Ne higyen ennek a Rápoltinak, csak felhasználja, azután kineveti. Legyen csak egyszer követ, sohasem veszi az el Juliskát. Nem nekünk való élet ez, édes apám. Hiszen magas polgár-ember is van, nálunk sokkal gazdagabb is, még sem veti magát úgy az urak után, nem majmolja az előbbvalókat. Tudom én, hogy csak kinevetnek minket. Addig tart a beesület, a meddig a pénz el nem fogy, azután azok fordítanak legelőször hátat, a kik most legjobban hizelegnek. Térjünk vissza édes apám a mi egyszerű állapotunkba. Én kérem, én könyörgök, leánya, a ki véretem adnám oda boldogságáért. Juliskának már eszébe vette ez a bolondság, de talán még nem késő. A vagyonnak jó része már is oda van, mentse meg édes apám a többit, nem nekünk, hanem magának, hogy nyugodt, boldog öregséget érjen. Menjünk vissza a falura. Gazdálkodjunk, dolgozzunk, még nem veszett el minden. Én sirtva nézem, miképen sülyedünk. Itt van ez a Pista. Egy hitvány naplopó válik belőle. Fűs édes apám úgy tartja, mintha mág-nás urfi volna, pedig a két keze munkájára kel-lene szorítani.

— Hallgass, ostoba leány! Rossz lelkű, irigy vagy, az is voltál mindig. Csak korholni tudtad a testvéreidét, a miért nem olyan hamvába hol-tak, mint te. Ugy lesz, a mint akarom. Most virrad még csak a Galiba-családra! Takarodjál dolgozra!

— Megyek, édes apám, — mondja a leány szomorúan; látom, hogy hiába minden könyör-

géselem. Ne adja az isten soha, hogy szavaim be-teljesedjenek. Édes apám soha nem szeretett, ne is szeressen, míg boldog lesz, — de ha mindenki elhagya is, én mellette maradok mindig.

János mester, a mint a könnyező leány eltá-vozott, sokáig dohogott magában. Kezdte sejteni, hogy ennek a haszontalan leánynak van valami kis igazsága. Nem mintha Barnabásban kétel-kedett volna, — oh nem, nem, — azonban a mint belenézett a betéti könyvvé, bizony-bizony nagy hiányosságot kellett tapasztalnia. Azután meg a házón is teher van már, a tanyai földre épen most szándékszik pár ezreszkét fölvenni. Hm, hm, ha bukás lenne a vége ennek a követ-választási, férjhezadási dolognak — —

— Jó napot, kedves János bátyám, — köszönt be hatalmas hangjával Barnabás ur, — mienk a győzelem! Megkaptam az ellenpárt titkos lis-táját, a melyre fel vannak írva a szavazók, kikre bizton számíthatnak. Nyomoruság! a mienk leg-alább is háromszázzal több lesz.

Épen a legjobbkor jött az ügyvéd ur, hogy Galiba Jánost töprengéseiből kiverje. Egyszerre elfújta a jó hír a sötét gondolatokat, mint a friss szél a reggeli ködöt.

— Pompás, kedves uramócsám! (most már ez volt a czím). Csak üssük a vasat, míg meleg. Hadd látom csak azokat a szavazókat, még azok közül is megfogunk néhányat.

— Ugy, ugy, kedves János bátyám, az ilyen szent lelkesedésnek megjön a jutalma. Mi győzni fogunk. Én a mint én emelkedem, emelkedni fog velém a Galiba-család is. A Pista gyereket viszem magammal Pestre. Nehány év alatt em-beit csinállok belőle. Hanem egy kis baj van. A költség megint kifogyott. Csak nem engedhetjük, hogy a győzelem előestéjén néhány rongyos fo-rint miatt megbukjunk.

János ur dehogy engedte volna. Nagyuras föl sem vevéssel rántotta oda a nevet a váltó alá, jóformán meg sem nézve az odaírt összeget. Azután hozzáfogtak újra a választási eshetőségek bírálgatásához, a haditervek vitatásához, miközben János ur a jelölt lelkesült biztatásai által elragadtatva, nem győzött magára bosszankodni, hogy reményei egy percre is ingadozhattak.

— A nagy napot, kedves uramócsám, — mondá nagy buzgalommal, — fényesen meg-ünnepeljük. Ezt már régen elhatároztam. Az én házam akkor a vigasság partnyája lesz. Jelen lesz a város színe-java, pártunknak minden elő-kelő férfia. És akkor adjuk tudtára mindennek-nek a családi örömet, mely házamat leányaim mátkaságával érte. Akkor hirdetjük ki az el-jelezést.

— Az a nap életem legszebb napja lesz, — kiáltott fel Barnabás és a két egymást értő férfiú összeülekezett.

A mint pedig az ölelésből kibontakozva félre-fordult Barnabás ur, magában morgogá:

— Vén bolond! No de hát most még szükségem van rá.

(Folyt. követc.)

KATONAI LEVÉL.

A mi hadgyakorlataink. — A «ballon captif» mint kém, fotograf. és telefon-készülékkel. — A füst nélküli puska-por. — A német katonai írók az osztrák-magyar gya-logságról és huszárságról.

Az ideai hadgyakorlatok fontosságát kétségbe vonni nem lehet. Nem tekintve azt, hogy kifogá-solt hibák leginkább a dolog természetéből ered-nek, főleg pedig onnan, hogy a tisztikar nagyobb része nem érti, s nem bírja a legényeség nyelvét. A baj azonban már mulófelben van, a mennyi-ben különösen az alantas tisztikar fokozatokban a nyelv különbözősége alig számbavehető. Alkalmilag mi is bemutathattuk volna gya-logságunkat teljes díszben, jól jelezgetett s meglo-csolt gyakorló terepeken, a milyen például a potsdami híres négyszög, hol ezelőtt néhány héttel a porosz gárda királyunk tisztelőire ki-vo-nult, s a mely csapatnak rendkívüli nyugal-mát, feszességét (Strammheit) és mozdulatainak egyformaságát a fenn idézett szaklap mintaké-pen élénkbe tartja.

Belovárra összes gyalogságunk 10 — 12 napig uton volt a vasut mellőzésével. Naponta a leg-nagyobb hőségben teljes hadifelszereléssel ki-len-czen, kilencz és fel órát meneteltek, este ren-desen valamely falu vagy mezőváros határában a szabad ég alatt táboroztak, rossz s elégtelen élelmezés mellett. A poros, napsütötte belovári

véd-lovaszerekből fog állni, s így majdnem biztosra vehető, hogy az eddigi beosztás mel-lőzésével háboru esetére *önálló honvéd-lovas-dandárok és hadosztályok képezetnek*. Biztos kútfőből halljuk, hogy az eddigelé Zoltán Elek ezredes által ideiglenesen vezetett honvéd-lovas-sági felügyelőség közvetlenül a hadgyakorlatok után most már véglegesen be fog töltetni.

A galieziai hadgyakorlatok lefolyása alatt Oroszországban a kisenev-odesszai vasut menté-ben táborozó orosz csapatok szintén nagyszerű menetelési gyakorlatokat fognak tartani, nevez-te-sen az újabb vasuti menetrend helyes voltáról akarnak meggyőződni, mely szerint a hajón Odesszába érkezett csapattestek csakis egy órai szünetteléssel azonnal Kisenevbe szállítatnak.

Nálunk ez alkalommal leginkább a tábornoki kar gyakorlati bemutatása forog kérdésben, a mennyiben rögtönzött parancsnokság-átvételek-ről s helyettesítésekről lesz szó, míg az alantas fokozatokban több önállóságra fognak alkal-mat nyújtani.

A mult hónapban Spandau alatt ő felsége tisztelőre tartott porosz hadgyakorlat alkal-mával két újabb katonai különlegességet mu-tattak be, melyek a hadászathat ep úgy mint a harcászathat valóságos átalakításokat tesznek szükségessé.

A hadgyakorlati terep fölött lebegő «ballon captif» a maga fényképezési és telefon-készü-lékével nagyon érdekes látványt nyújtott. A bal lon captif-ban ülő vezérkari tiszték néhány perc alatt elkészítik az ellenség állodásának fotografáját, s telefon útján adnak hírt a had-erő számáról és mozdulatairól, úgy hogy most már a kének és erőszakolt kémszemlék kor-szaka teljesen lejártnak mondható.

Éjjeli támadások vagy meglepések nem lé-teznek többé, mert a ballon captif villamos fény-sugarai a terep legesekelyebb redőit is megvilá-gítják. Hova rejtsé el magát a meglepetésre in-duló csapat lovasságával, ágyúival? Rögtön rá-ütnének, mielőtt még állodásait néhány száz lé-pésnyire elhagyná. A ballon captifban ülő ve-zérkari tiszt folytanos telefon-összeköttetés-ben tarthatja magát a fővezérrel, ki a maga rész-éről alárendelt parancsnokainak szintén ily uton adja rendeleteit.

A füst nélküli puskaporral, úgy látszik, még nincsenek egészen tisztában a pyrotechnikusok, mert különben alig gondolható, hogy e nagyfon-tosságú találmányt másutt is ne alkalmazták volna.

A mennyire tudjuk, az új puskapor könnyen gyulad, és a hőmérsék befolyásainak nagyobb mérvben van alávetve. A woolwich-i tüzérségi laboratoriumban naponta tételnek kísérletek az új puskaporral, melynek használata különösen a hajóhad keretében kiszámíthatlan követke-zményeket vonna maga után, mert eddigelé a lö-vegek kellő használatát a víz fölött lebegő sűrű füst megakadályozta, úgy hogy már a tizedik lövés után csak vaktába kellett célozni.

A porosz szaklapok, vonatkozással a nálunk most megtartandó nagy hadgyakorlatokra, erős, s nem mindenkiben helyes bírálat alá veszik a tavaly Belovári körül megtartott hadgyakorlato-kat. «Kiváncsiak vagyunk — mondja a «Berl. Milit. Zeitschrift» — vajjon az osztrák-magyar gyalogság ezentul is megtartandja-e *kissé tulzott fesztelenségét?*»

Erre sokat lehetne felhozni, e helyütt azon-ban csak annyit jegezzünk meg, hogy a kifogá-solt hibák leginkább a dolog természetéből ered-nek, főleg pedig onnan, hogy a tisztikar nagyobb része nem érti, s nem bírja a legényeség nyelvét. A baj azonban már mulófelben van, a mennyi-ben különösen az alantas tisztikar fokozatokban a nyelv különbözősége alig számbavehető.

Alkalmilag mi is bemutathattuk volna gya-logságunkat teljes díszben, jól jelezgetett s meglo-csolt gyakorló terepeken, a milyen például a potsdami híres négyszög, hol ezelőtt néhány héttel a porosz gárda királyunk tisztelőire ki-vo-nult, s a mely csapatnak rendkívüli nyugal-mát, feszességét (Strammheit) és mozdulatainak egyformaságát a fenn idézett szaklap mintaké-pen élénkbe tartja.

Belovárra összes gyalogságunk 10 — 12 napig uton volt a vasut mellőzésével. Naponta a leg-nagyobb hőségben teljes hadifelszereléssel ki-len-czen, kilencz és fel órát meneteltek, este ren-desen valamely falu vagy mezőváros határában a szabad ég alatt táboroztak, rossz s elégtelen élelmezés mellett. A poros, napsütötte belovári

terep még a lovasságot is kifárasztotta, s ha figyelembe vesszük, hogy a csapatok a hadgyakorlatok tartama alatt rendszeresen reggel 3 órakor már fegyverben állottak, s ritkán jutottak táborhelyeikre délutáni 6 óra előtt, a mikor aztán a sovány ebéd elköltése után éjfélig még csárdást is táncoltak széles jó kedvükben, még a legszigorúbb kritikusnak is be kell vallania, hogy ilyesmire csak nagyon kifejlesztett s ruganyos testalkotású emberek képesek.

Lovagolni a poroszok nem tudnak. Minden mozdulatuk a lovagló-iskolára vall; a mit a porosz lovas ott meg nem tanult, azt nem érti, abba magát bele nem találja. Egy rosszul álló csat, egy ferde kantárszár zavarba hozza a lovas paripájával együtt, s nem egyszer volt alkalmunk észrevenni, hogy a megtárgult heveder miatt a porosz huszár úgy ült lován, mintha jobb szeretett volna gyalog járni mellette. Nézzük most embereinket. Otthon 6 éves korában a legelőről haza te-

sági tábornok ítélte meg helyesen. Valahányszor Nagy Frigyes király lovasságát *Nádasdy* huszárjai elverték, *Ziethen* mindig avval vigasztalta a királyt, hogy: «ez csak tandíj, és pedig aránylag olcsó tandíj, a miért még nagy köszönettel is tartoznak az osztrákoknak, hogy huszárjaiktól valamit tanulhatnak.»

«*Sine ira et studio*» legyen mondva, de 1866-ban soha sem hátrált meg a huszárság a poroszok előtt, és jobb vezénylet mellett, és ha

KÉPEK A BAKA-ÉLETBŐL. MALOMJÁTÉK A KANTINBAN.

Prenozil S. rajza

Alig hisszük, hogy a királyunk előtt kivonult porosz első gárda gránátos ezred legényei bármely tekintetben az *Albrecht*, *Mollimány*, vagy *Rodich*-bakákon tulnének. Szemre igaz, hogy amazok kedvezőbb benyomást tesznek, de már a benső értékre nézve miénk az elsőbbség.

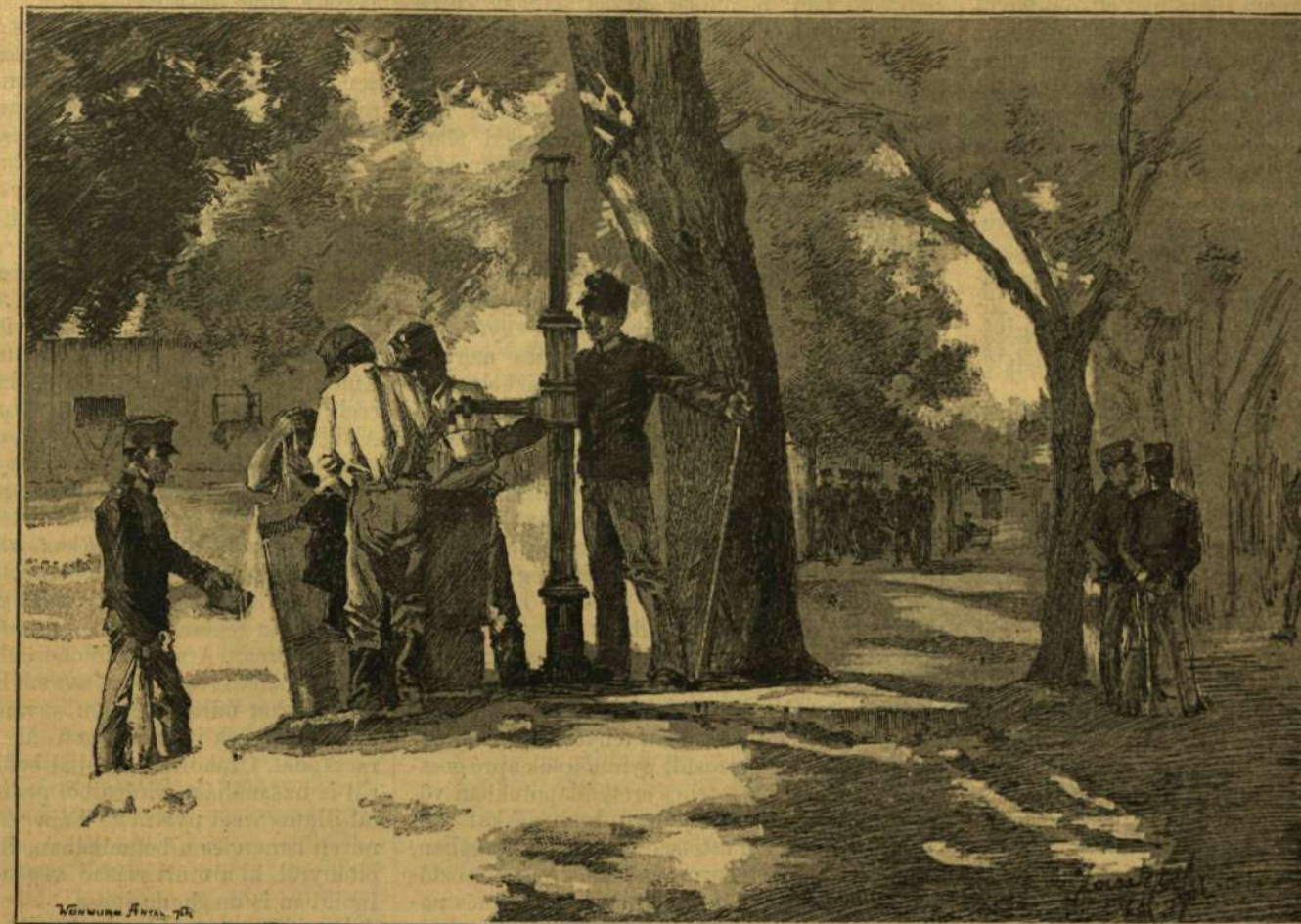
A porosz gárda-lovasságról szintén azt lehet mondani, mint a gyalogságról, csak hogy senkinek a világon — a porosz szaklapok reporterjeinek kivételével nem fog eszébe jutni a porosz huszárt a magyar huszárral összehasonlítani.

reli a csikókat, soha másképp, mint lova szőren ülve. Egy rossz madzag képezi a kantárt, de azért térdeinek nyomásával a 12 éves fiú már megrikatja a vemhes kanczát. Hogy aztán ily emberanyagból nem nagy mesterség biztos, erős és szép ülésű lovas idomítani, azt nem vonjuk kétségbe, és nem is dicsekedünk vele. De viszont szóba sem állunk oly bírálókkal, kik a lovas katonát cifra mentéje, tarka csákója, vagy egyéb sallangjai után ítélnek meg. A magyar lovasság benső értékét első sorban *Ziethen*, porosz lovas-

az emberek nyelvén beszélő tisztekkel bírtunk volna, kiket katonáink vakon tuskén bokron keresztül követni készek, egész más véget ér nem egy ütközet, nem egy csata.

Az utólagos porosz kritika bennünket nem sértett, mivel többnyire oly tárgyakkal foglalkozik, melyeknek részben való ferdeségét mi is elismerjük.

Németország katonai köreiből nagy súlyt fektetnek arra, hogy az osztrák-magyar hadsereg ne csak számban, hanem benső értékénél fogva

KÉPEK A BAKA-ÉLETBŐL. — KUT A BRUCKI TÁBORBAN.

Jantyk Mátás rajza.

is hatalmas tényezőt képezzen a béke fenntartásában, s ha kell, a közös érdekek fegyveres védelmében, ezért kísérik figyelemmel e részben fejlődésünket, ezért oly éles kritikájuk.

Egyelőre annyi bizonyos, hogy az osztrák-magyar hadsereg mostani állapotában s szépen megindult fejlődésében a porosz hadakkal mindenben kiállja a versenyt.

A porosz hadseregtől semmit sem kell irigyelnünk, csak azt, hogy nincsen soraiban tiszt, a ki tökéletesen németül ne tudna, míg nálunk például husz huszár-tiszt közül tizenegy egy szót sem ért magyarul.

F.

EXOTIKUS GYÜMÖLCSÖK.

A legjobb ízű, a legzamatosabb húsú gyümölcsöt, daczára az európai ismert gyümölcsfajok számtalan változatának, bizonyosan nem ismerjük még. Távol világrészek tropikus vidékein egész sora tenyészik a gyümölcsöknek, melyek finomság és ízletesség tekintetében messze felülmúlják az általunk élvezteket s ha a legjobb gyümölcsöt kérdezzük, annak hazáját bizonyosan a meleg égővi tartományokban kellene keresnünk. De hogy éppen melyik érdemelne az első rangot, ez természetesen sok tekintetben az egyéni ízlés dolga.

Amerika fölfedezése után sokáig, sőt még a legutóbbi időkben is az *ananászt* tartották a gyümölcsök királyának, de ma már erre nézve is módosultak a fogalmak, főleg mióta a *mandarint* és a *chirimoyá* fölfedeztek.

A maláj szigetek pompás gyümölcse a *mandarint*, egy tudományos néven *Garcinia mangostan*-nak nevezett husz láb magas fa termése, melynek őshazája a Molukkák, s melyet sudar, gulaszerü növényről távolból fenyőnek lehetne tartani, ha lombjai nem volnának. Nagy sötétvörös levelekkel bír s gyümölcsei narancs alakúak és terjedelműek, de sötétbarnák vagy pirosak, sárga vagy szürke foltokkal. A vastag,

KÉPEK A BAKA-ÉLETBŐL. — BARAKK A BRUCKI TÁBORBAN.

Jantyk Mátás rajza.

csersavdus héj alatt puha leveses, hófehér vagy rózsaszínű bélszövet van, vékony válaszfal által rekeszekre osztva s finom illata mellett rendkívül kellemes édes-savanykás íze, mely azzal az előnnyel is bír, hogy nagyobb mennyiségben élvezve sem árt, sőt lázbetegnek üdítőleg és jótékonyan hat. El is van terjedve az egész malajai szicetóparton, bár Ceylonban, Siamban, Bengáliában és Nyugat-Indiában csak részleges sikerrel művelik.

Talán még a mangosztán-nál is különös gyümölcs azonban a durio, melynél az a legsajátosabb, hogy szaga eleinte undort kelt a polgárosult emberben, de ha egyszer ez undorát leküzdve beleszóval, nem fogy ki többé a magasztalásból, hogy a durio a földkerekség legízletesebb csemegéje.

Pedig mint már a fa neve is mutatja, a Durio Zibethinus a rossz bűzű fák közé tartozik. A durio malaj nyelven: tükke. Gyümölcse körülbelül emberfej nagyságu, s kemény héja tükkes bibiresokkal van borítva. Ha hozzáesszük, hogy színe szürkésbarna, könnyű benne felfedezni a tövises disznóhoz való nem csekély hasonlóságot s érthető az is, hogy ily érett gyümölcsök hullásától nem ritkán szenvednek súlyos sérüléseket azok, a kik 80 láb magasságig is felérő fája alatt tartózkodnak véletlenül.

Ha az ember egy duriót fölnyit, öt tojásdad rekeszt talál benne, tejfólszerű, ragadó puha béllal, melyben 1-5 gesztenye nagyságu mag foglaltatik. Ez a bél, és az a mag megsütve képezik a gyümölcs élvezhető részét, de csak a bél meggy igazi csemegé számba. Hanem ezt a durió-bélt, mint a legfinomabb nektarint és a legolvadabb kőtét, frissen és bizonyos érettség állapotában kell élvezni, ilyenkor méltó bármely fedelmi asztalra, oly nagyra is becsülik, hogy a dél-ázsiai piacokon darabját, mikor meg ujság-számba megy, két forint értéknek megfelelő pénzzel fizetik. A malájok és a kínaiak szeretik is nagyon, bár egy közmondásuk azt tartja: »Lakjál jól durióval, de házadon kívül ne beszélj róla.« Ennek pedig az az értelme, hogy a gyümölcs szaga oly átható, orrbántó, hogy legjobban hasonlítható a rothadó hús vagy hagyma szagához.

A természet itt mintha kivételt látszott volna tenni rendes szabálya alól, hogy egy insectiflórató edellet a legvisszatasztóbb szagok ruházott fel: ebben csak a Mauritius szigeten természetesen *Laboloba* (Diospyros discolor) akad párja, mely szintén kitünő ízzel undorító büzt párosít.

Julius közepétől végeig a singaporei piac durióval el van halmozva, s ilyenkor a szag, mely mindenfelől kiterjed, nagyon hasonlít az emésztő gödrök bűzéhez, ha az orrhoz tartott illatos zsebkendő mérseklé azt. De a ki ellenszenvét legyőzve, föltár egy gyümölcsöt, úgy találja, hogy közelről, ép mint a mosusz, elveszi sajátosságát, és ha hozzászokunk a gyümölcs élvezetéhez, ép oly nehezen szokjuk azt le, mint az opiumszívó a maga mámorító pipáját. A durio íze nem hasonlítható semmi egyébhez, a tejfel- vagy szalmasárga bél sem nem édes, sem nem savanyu határozottan, hanem a kettő vegyülete. A levesesség hiányát a bél vajpuhaságu pótolja, mely a nyelven szétolvad, mint a fagylalt. Izét csak megközelítőleg lehet meghatározni: van abban valami a kukoriczisztából, a rothadt sajtból, hozzá egy kis nektarint, törött mogyorót, ananász képezle s az egész egy kanálnyi ó-sherryvel, vastag tejfóllal és egy csipetnyi foghagyma ízével folkéverve.

Sumatrában, Jávában, Celebesben, Malakka és Ceylonban, sőt Siamban is sokfelé tenyészik a duriofa, de az indiai szárazföldön és Nyugat-Indiában tenyésztése nem vezetett eredményre. A hires természetbuvár, Wallace, Darwin tudományos ellenállása, úgy nyilatkozik, hogy maga a durio élvezete is megéri a Dél-Ázsiába való utazást.

Ő is úgy jellemzi annak ízét, mint a mely erősen emlékeztet a tojásos tejföldre, a hagyma és sherry ízének is némi nyomával. Tulajdonképen se nem édes, se nem savanyu, se nem leveses, de egy a mint van, a maga nemében mégis tökéletes.

Fentebb a *chirimoyát* is érintettük: s ezt a gyümölcsöt a peruiak s utánuk maga Humboldt sem becsülik kevesebbre akár a mangosztánnal, akár a durióval, főleg kitünő zamatajért s ezeknek husa olvadékonyságáért. Am ebben a tekintetben a vélemények már sokkal el-

térőbbek, a minek oka lehet a tenyésztési hely nagy befolyása a gyümölcs jóságára. A *chirimoya*-fa, vagy botanikai nevén *Anona cherimoya* Peruban és Ecuadorban egyaránt honos, de inkább emelkedettebb helyeken adja legjobb gyümölcsöt s hívös, de fagymentes éghajlatot kíván. Legjobb megfelel neki 4000 láb magasság az egyenlítő közelében. Amerikai mangosztánnak is szokták nevezni, de bár megfelelő körülmények között egyikét adja a legjobb gyümölcsöknek, ize ez utóbbit aligha éri el, legalább nem élvezhető akkor mennyiségben hátrányos következmények nélkül.

A *chirimoya*-fa sárgás-zöld levelei oly erős illatúak, hogy csaknem elkábítanak. A gyümölcs kerek, szabálytalan alakú, egy narancs nagyságuval s vastag héja zöldes és kis pikkelyekkel s bibiresokkal van fedve, melyek piszkos színűek. Kinézése ennek sem nagyon ingerlő, de belseje hófehér vagy kékesfehér hús tartalmaz, melynek ize a vanília fagylalthez hasonló. Ez a bél az egész héj belsejét kitölti s csak néhány kis háromszögletes barna mag benne az élvezhető. Mexicóban a *chirimoyát* még érés előtt leszedik s csomókba rakva utóéni hagyják, a mivel még nyerne jóságukban.

A kínaiak szerint ismét a *licsi* a gyümölcsök gyümölcse, mely a *Naphalium litalis* néven ismert pelyhes levelű, 20-30 láb magas fán egész Anamban és déli Kínában tenyésztetik. A gerendalakulag csoportosult gyümölcsök apró gesztenye nagyságuak, s teljes érett állapotukban vöröses héjt kapnak, mely apró bibiresokkal van borítva s szintelen áttetsző bélt foglal magában, közepén egy fekete barna maggal. A bél méztömötté igye és igen édes. A kínaiak a termés nagyobb részét megaszálják, mely esetben a gyümölcs rinceos külsőt kap s a szártított *licsi*-t tömegesen szállítják dél- és keletázsiai kikötőkhöz s innen újabbán kis mértékben Angliába s Amerikába is.

A *licsi*-nek megvan a maga érdekes története is. Mikor Khina Anamot, mely a *licsi* tulajdonképeni hazája, meghódította, az adója nagy részét friss liszikekbe kellett hogy lerója, a mi sok emberáldozatot követelt meg. Mivel ugyanis a *licsi* legfőképpen tiz napig tartható el, s élvezhető állapotban kellett a fővárosba szállítani, tehát gyorsfutókat fogadtak fel, bizonyos pontokon egymást felváltva, kiknek futva kellett a *licsi*t rendeltetési helyére szállítani. A legtöbbben a tulságos erőmegfeszítéstől napszúrást kaptak, vagy ragadozó állatok szákmányaivá lettek. Így aztán a közlekedés mégis hiányos maradt s Wasi császár Krisztus előtt 140-ben elrendelte, hogy saját birodalmában honosítsák meg a *licsit*, s a végre több száz fát Anamból Kínába hozattak.

De a meghonosítás nem sikerült s maradt minden a régi ben egész a VIII-dik század közepéig, a mikor Wang hercegnő, ki rendkívül kedvelte a pompás gyümölcsöt, stafétaszolgálatot rendeltet be Khina és Anam között s bár ennek is sok ló esett áldozatul, a szél mégis el lett érve. Csung császár, ki szintén nagy tisztelője volt a *licsinek*, ez érdeméért a hercegnőt, bár az már fiának volt a felesége, első háremhölgyévé emelte, s fiát egy császári háremhölgyével kárpótolta.

Ezótól a *licsi* élvezete általánossá vált a gazdag kínaiak között s bár az orvosok óvták az embereket hevítő tulajdonságaitól, voltak, kik egy nap ezert is elfogyasztottak. Su-tung-po költő például, kit Kantonba száműzték, naponta háromszáz *licsit* evett meg s magasztaló dalt írt rólok, melyben többek közt azt mondja, hogy a gyümölcs oly pompás, hogy az embert az örökös származéssal is kibékíti. Mi több, hiszik itt-ott azt is, hogy a *licsi* gyümölcse s virága soknak szerzett már halhatatlanságot. Lehet, hogy ez a legenda a fa magas korából meríti eredetét, mert a *licsi*-fa ötszáz évig is él, s fája állítólag ezer évig áll ellent a rothadásnak. Annny igaz, hogy a *licsi*-fa oly lassan fejlök, hogy csak ötvenedik évében lesz termőképes.

»Gyógyhatását is szokták tulajdonítani a kínaiak a *licsi*-nek. Ko-Hung nevű böcs, a taoista vallás első tekintélye szerint a *licsi* különösen erősíti a gerincvelőt, gyorsítja a hímlo lefolyását, elűzi a fogfájást és a daganatokat.

Nem kevésbé értékes gyümölcsök Kínának az édes *licsi* mellett az üdítő savanykás zamatu *longan*, sőt vannak, kik határozottan ez utóbbit a legjobbnak tartják, ezt a gyümölcsöt is egy, a *licsi*-fával rokon fa, tudományos néven a

Nepheliun longan adja, s a gyümölcs csak abban különbözik a *licsi*tol, hogy nem bibiresós, hanem vékony, sima héja van.

Vizont az indiai és eszandes oceán sötétbőrű lakói a *malaji alma*, vagy rózsasalma dícsérték zengik dalaikban. Almának azonban csak annyiban lehet a gyümölcsöt nevezni, a mennyiben alakja és nagysága ahhoz hasonló; de héja szép sötétpiros, bele hófehér, lédus, s kitünő izű és rózsasallatu. E gyümölcsöt egy *Eugenia malaccensis* nevű törpe fácska termi, de ugyanannak több más faja is van, így az *E. aquea*, az *E. jembos*, melyeknek gyümölcsei szintén rózsasalmaalkalmak nevezetnek. Az *E. jembos* Indiában honos, de minden tropikus vidéken tenyésztetik, 30-40 láb magas, sok-ágú fa. A spanyol Amerikában *Puma rosas*-nak hívják gyümölcsöt. Indiában *Jambros* és *Jambrosadenak*. Alakja különben a körtehez hasonló; s nagysága tyúktojásnyi. Héja fehér vagy rózsaszínű s húsának ize a baracké, illata a rózsáé.

Afrikában a guineai öböl vidékén a négersek legkedveztebb gyümölcse az *ahi*, egy kacsatojás nagyságu, hosszukás, sötét narancssárga, bordás és közepén összenyomott gyümölcs. Belseje három rekeszre oszlik s mindenik egy magot tartalmaz. A mi legkülönösebb, a gyümölcsnek élvezhető része — a szára. Ez a feldagadt, leveses szár üdítő, gyengén savanykás izű bele kinál, melynek ize nem igen áll hátrább a barackénál. Czukorral, fahéjjal befőzve, orvosszerű is használják; virágaiból pedig leparólság által illatos vizet nyerne. Fája *Bighia sapida* néven ismeretes a botanikában, Bligh angol kapitányról, ki a mult század végén a fát Nyugat-Indiában is meghonosította.

Ugyanó volt az, ki a *kenyerfűt* is Nyugat-Indiában az angol kormány megbízásából meghonosította. Mint csemegé gyümölcsnek azonban a *kenyerfa* gyümölcének nincs értéke. Még a déli szigetetenger vadjai sem élvezik a *kenyerfű* gyümölcsöt nyersen, legfőképpen kisütve szolgál edelelki gyamánt. Sőt még ez állapotában is kétes becsé van, mert ha egyfelől vannak is, kik egészségesnek és táplálónak tartják, de mások szerint a gyümölcs élvezete nagyon elősegíti a gyermekhalandóságot. Azért mindenütt czelszerűbbnek ismerték a *banánt*, mely hasonló tápérték mellett sokkal ízletesebb és több czélra is használható.

Ha Mexicóban kérdészködni a legnépszerűbb gyümölcsfaj iránt, itt kétségtelül az *aguacate*-t jelölnék ilyennek, melynek azo nban már főrendeltetése egészen eltér az eddigiekétől — salátát készítenek belőle. Egész szakácskönyvek telnének ki az e czéla használatos receptekből, mert a mexikóiak fő dícsőségén épen az, hogy az *aguacate-saláta* elkészítésében remekeljenek. De a legegyszerűbb elkészítési mód hasonlít az ugorka-saláta készítéséhez, csak hogy néhány szelet paradicsomot s fa-olajat is tesznek hozzá. A magasabb konyhaművészet már czukrot, citromlevet, bort és különféle fűszereket is kíván, de a ki nem sokat akar bibeledni elkészítésével, a felvágott gyümölcsöt egyszerűen sóval és borsal behintve élvezi. Egy gyümölcsből torkig jömlakhatik az ember, mert átlag 1/4-3/4 kilogramm nyom.

A fa, mely a gyümölcsöt adja, a *Persea gratissima*, mely névből az angolok a korek *Alligator pears*-et (alligator-körte) csinálták, de Amerikában nevezik az »erdő vajának« is, hálás elismeréssel érdemei iránt, sőt az *aguacate* név után a mexikóiak egy városát is alapították, melyet spanyolosan *Aguaacatlanannak* neveznek. Az *aguacate*-fa a tropikus vidékeken szálteben el van terjedve, mert gyümölcse azzal az előnnyel is bír, hogy könnyen túri a szállítást. De külsége semmi esetre sem vonzó, alakja egészen szabálytalan tömeg, szilárd héja, egyszerű zöld vagy barna, vagy zöld barnás foltokkal, s így emlékeztet a teknős békára. Bele ellenben fehér vagy sárgás, meglehetősen kemény, de a nyelven, mint a vaj, előlvad. Ize nem egészen édes, de igen kellemes, illata pedig a legjobb dinnyékéval vetekszik.

Ezekben számláltuk elő az exotikus gyümölcsök néhány érdekesebb fáját. De felesleges is hozzátenni, hogy az Európán kívüli világrések gazdag természeti kincsei még ezekkel koránt sincsenek kimerítve. Hány van még, a mit nem ismernek és hova volnának fejleszthetők még a már ismertek is okserű tenyésztés és nemestés által!

— Emlékezők a francia forradalomra. —

XI. A Temple.

— »Fogoly vagyok tehát!... I. Károly szerencsésebb volt mint én; neki meghagyták barátait egész a vérpadiig.«

E szavakkal hallotta XVI Lajos király becsukódni maga mögött a Temple sötét vas-ajtóját, mely örökre elzárta a külvilágtól, komor vezekelés négy fala közé temette a francia királyság évszázados főnyét, hatalmát.

Az assemblée fölhitva mindjárt eleinte, hogy jelölje ki azokat, a kiket a maga és családja szolgálatára kíván megtartani. A trónvesztett király választása Hué-re, a dauphin első komornyikjára esett, a maga és fia részéről, *Thiebault* asszonyra a királyné és *Navarre* asszonyra Erzsébet hercegnő részéről, kikhez még mint nevelőnő Tourzel asszony, s mint komorna *Sainte-Brice* asszony csatlakozott.

Az első napokban a királyi család a legnagyobb nélkülözéseknek volt kitéve. Több nap óta már nem volt egyéb ruhájok és fehérneműjök, mint a mi rajtok volt. Az angol nagykövetnek, *Gower Sutherland* grófné küldött a dauphin számára megfelelő koru fia ruháiból.

Milyen ut volt az, augusztus 13-án, a Templeba való első bevonuláskor! A lovak csak lassan haladhattak előre az összetorlódtó kiváncsiak sereg között, mely a legocsányabb bánatmakkal halmozta el a boldogtalan fedelmű családát. Páris város hatósága, embertelen cynismus ösztönétől indítva, e napon ezer gyertyafénnyel világította ki a komor épületet, s az újfély ragyogás között a sansulotte-ok fedett fejfel fogadták a királyi családát, bizalmas tohadással vették körül és sértő, durva kérdésekkel halmozták el. Egy nevéletlen fizető végférszékdedet a pamlagon s tele szájjal dícsérte az egyenlőség áldásait.

A kis trónörökös majd lerogyott a fáradságtól s rögtön lefeküdni kérekdedett. De ismételt sürgetésre is, azzal felelték, hogy még nem lehet, még nincs minden rendben. Végre is egy divánra dől le, a hol mélyen elszenderedett. Hosszas várokozás után felszolgálták a vacsorát. A királyi család alig nyult hozzá s a kis dauphin levestét kanalazva aludt el nevelőjéje térdén.

Igy telt el az első nap, de így teltek a következők is, szomorú egyhangúsággal, melyet nem derített fel a reménynek egy sugara sem. A király 6 és 7 óra közt kelt, a királyné rendszeren még korábban talpon volt már. Első dolga volt fiát felöltöztetni s vele imáját elmondatni. Alig táruult fel az ajtó, már a hatóság megbízottjai beléptek a szobába, hogy elfoglalják őrállomáslakat, melyet egész nap nem hagytak több el. Csak éjjelre vonultak ki az előszobába. Kilenc órakor *Mária Antoinette* és gyermekei Erzsébet hercegnővel együtt a király szobájába gyültek reggelizni, tíz órakor pedig mindnyájan együtt mentek a királyi lakosztályba, hogy ott töltsék a nap egy részét. Ilyenkor a király fia oktatásával foglalkozott s leckéket adott neki a francia és latin nyelvből, a földrajzból és történelemből, elmondatta vele *Cornille* és *Racine* néhány versét, míg a királyné lányával töltötte az időt, Erzsébetre pedig a számtan és rajz tanításának feladata háruult.

Egy órakor végre, ha az idő és *Santerre* megengedte, a királyi család rövid sétát tett a Temple kertjében, mislalt a dauphin labdázott vagy futkázott. Két órakor ebéd. Azután a király ismét lakosztályába, az első emeletre vonult, melynek toronyszobájában könyvtár volt berendezve s ott olvasgatótt. Cicerót vagy Horác ódait fordított, hogy előkészítse magát a fiának andadó latin leckéjéhez. A Templeban tartózkodásánál öt hónapja alatt nem kevesebb mint 300 kötetet olvasott így össze, s könyveitől csak az vonhatta el, ha olykor a királyné vagy nővére egy-egy játszma piquet-et ajánlottak.

Hét órakor este a család újra összegyült s körüült egy nagy asztal, melynél a királyné és Erzsébet hercegné felváltva olvastak fel fennhangon egy-egy tanulságos könyvet, történeti munkát, vagy szindarabot. Nyolczkor előbb a kis dauphin vacsoráját adták fel, Erzsébet hercegnő szobájában, s ezalatt a királyi apa néhány tréfiás feladvánnyal mulattatta a gyermekeket a »*Mercur* de France»-ból. Azután a gyermek lefeküdt, de előbb nevelőjé két rövid imát mondatott el szülőiért, ha ugyan a hatóság sze-

mélyek nem voltak közel; ezek jelenlétében azonban a gyermek ösztönyszerűleg csak halkán rebegette el az imát.

Majd a család többi tagja is megvacsorált, s asztal után a király, sorban kezét fogva nejével és nővérel s megölelvé leányát, szobájába vonult, hol 11 óráig olvasgatótt még. A nők szobája pedig ezalatt, az éj tanultan esendjében, fenségesen megható képnak vált színhelyévé. Mondták, hogy a király és fia csak egyetlen öltözet ruhával voltak ellátva. És ekkor az angyalisda lelkü hercegnő, batvanhat királyi ősi ivadéka, szótlan leült varrósztala mellé s hosszú órákon át virrasztva foltozgatva, tatarozgatva felséges bityra és a kis unokaöcses vásott, szakadozó ruháit.

A keresztény tülelem mennyi nyugalmával volt a királyi család azokat a megaláztatásokat is, melyeknek a Temple személytze részéről kitéve volt. Pedig sohasem mehettek le a kertbe a nélkül, hogy aljas bánlatnak arczukba ne kergették volna a vért. Különösen a torony aljában álló két őr, *Rocher* és *Risbey*, tüntette ki magát a förtelmes szekatúrákban. Mihelyt közeledni látták a királyt és övét, még ha előbb fennállva voltak is, azonnal leültek, sipkáikat fejökbe nyomták és vastag füstfelhőket fújtak pipáikból a fejedelmi hölgyek orra alá. *Rocher* azután elkezdte oldalára aggatótt kulesait iszonyuan, esőregetni, mintha válogatni akarna köztük, de valószággal azért, hogy azzal is tovább hagyja várakozni a királyt és családját.

— »*Mária Antoinette* nagyon begyeskedett, — így szólt *Rocher*, — de én kényseritettem, hogy megalázkodjék. Leánya és Erzsébet akaratlanul is bökölmi kénytelenek előttem; az ajtófély olyan alacsony, hogy ha ki akarunk jönni, meg kell hogy hajtsák a fejüket előttem. S valahányszor ez az Erzsébet elhalad előttem, mindannyiszor füstöt fújok az arcába. Hát nem megkérdezte a multkor a hatóság biztósoktól: »Mért pipázik *Rocher* mindig?« Nyilván mert neki úgy tetszik. — felelték rá.«

Különösen nem ismertek határt kegyetlen és durva tréffáikban a marseille-iek, mikor őrségen voltak. Obszczen dalokat énekelték a sétáló föle hallatára, s mikor a királyné megint visszatért sétájából, nem mulasztották el fölébe rikoltani:

«Madame á sa tour montée,
Ne sais quand sortira stb.»
(Toronyába megy Madame; mikorjő ki onnan?)

Valahol csak a királyi család rövid utjában elhaladt, mindenütt szennyesnél szennyesebb rajzok és feliratok borították a falakat és folyosókat. Ott lehetett olvasni: »Majd megtáncoztatjuk madame Vetót! — »Ránczba szedjük a kövér disznót! — »Le a piros szalag! — »Meg kell fojtani a kis farkasfiókat! — stb. Itt egy bitófan függő hulla volt rajzvola, alatta e szavakkal: »Lajos légfürdőt vesz! — ott pedig egy nyaktűl s mellette a felírás: »Lajos a mint a székba pöki.«

Ebben az időben merül fel először *Simon* varga nemtelen alakja, a dauphin szörnyeteg gyilkosáé, a kit, bár nevét sem tudta leírni, *Robespierre* és *Marat* pártfogása a Temple biztosává tett, mely működésében oly buzgalmat fejtett ki, hogy sem éjjel, sem nappal nem hagyta el a Temple-t. Sokszor a király füle hallatára mondta a király komornyikjának, *Clérynek*: »Kérdezd meg *Capet*tol, nincs-e valamire szüksége, hogy ne fáradjak fel újra.«

Ilyen és ehhez hasonló megaláztatásokkal még nem érték be; valóságos kémszolgálatot rendeztek be a királyi házép körűl, nehogy valami szökési tervet készítsenek titokban elő. Többek között egy bizonyos *Godard* nevű biztos azt vélte észrevenni, hogy a kis herceget a szorzási tábla ürügye alatt titkos chiffrirozásra tanítják. Rögtön jelentést tett a párisi hatóság-nak, mely minden bővebb információ helyett, egyszerűen betitította a kis dauphin számtani leckéit. Mások egy ily szaglászó azt vette fejébe, hogy a királyi hölgyek himzies mintái megannyi hieroglyph-jelnek, melyekkel az ajándékozásra szánt kezimunkákon barátjaikkal szándékozniak értekezni. Ez is elég volt, hogy a kezimunkák elajándékozását eltiltsák.

Mindent, a mit a Templeba be és onnan kivittek, előbb a legszigorúbb vizsgálat alá vettek, fehérneműket, élelmi szereket, egyéb tárgyakat. Még a húst, a kenyeret és a gyümölcsöt is felszelték előbb, nehogy valami titkos levelezésnek

szolgájának eszközeül. Egyszer a makarónit törték szét ily gyanura, mások a halakat hasították és a diókat törték fel, volt a ki megköstöltatta *Cléry*vel a király borotválására szánt szappant, hogy nem tartalmaz-e mérget?

Említetjük, hogy a királyi családnak legszükségesebb fehérneműi és ruhadarabjai hiányoztak. *Cléry* csak sok utánjárásra és sürgetésre eszközölhetett ki néhány tiszta fehérneműt. Mikor ezeket elhozták és meglátták, hogy koronával vannak megjegyzve, a királyi hölgyeknek sajátkezűleg kellett azokat fölfejtteni.

Egész szeptember 4-éig *XVI. Lajos* az assemblée által tartásdíjával megszavazott 500 ezer livreből nem kaphatott többet kezehez kétezer livrenyi összeggel. Olyan nap volt az, mint mikor egy kis polgári család a hó eslejen kezébe kapja várva várt csekély fizetését, s szorongva számítja, hány helye van a rég nélkülözött forintoknak. Az összeg egy részét a király rögtön a királyné némely sűrűsebb adóságui kifizetésére fordította, a többivel a család legnagyobb szükségét fedezte s néhány jütékszer vetétt gyermekeit számára tanulási szorgalmuk jutalmául a »zöld majomnál«. Így hívták akkor Páris egyik legdívatosabb játkébtöltőit.

Azután jöttek a még sokkal szomorubb napok, melyek még a mélyen süjtött család egyetlen vigaszt is elrabolták, hogy együtt lehetnek, egymást támogathatják. Szeptember 28-án *Santerre* az indítványozta a párisi képviselőtestületnek, hogy fordítsák az eskirály tartására megszavazott 500 ezer livre et a Temple építési munkálatai fedezésére s az indítványt egyhangulag elfogadták. Szept. 29 én reggeli tíz órakor pedig egy küldetésfel felolvasta a királyi család előtt a tanács azon határozatát, hogy a foglyoktól elvegyék az írószereket, s ugyanakkor a király elválását is elrendelték családjától s a torony más részében jelölték ki számára lakást.

Másnap, mikor a király látni akarta nejét és gyermekeit, ridegen megtagadták töle óhatást. Félőrával később feladták reggelit, egy darab kenyeret és egy pohár citromos vizet. *Cléry*tol egészen megfélekedtek; a királynak kellett kenyeret kettőtörni és felét hü szolgájának nyújtania. A derek eseléd nem tartóztatathatta vissza könnyeit, s a királynak is megnevedesültek szeméi.

Ezalatt a nők lakosztályában szintén szívesesaró jelenetek játszódtak le. *Mária Antoinette* könnyőrg hangon ismételte egyre kéréseit, hogy legalább az ebédet költhessék el férjével együtt. Fájdalma, panaszos könnyei annyira megmozgatták a biztosot, hogy nem küzdhette le felindulását: »Jól van, — mondá, — ma még együtt ebédelhettek, de holnap követni fogjuk utasításunkat.«

Képzeltető, milyen örömet okozott ez a nem remélt kegy. A királyné szenvedélyesen szorította keblére gyermekeit és Erzsébet hercegnő hálát rebegeve emelte ég felé szeméit. Oly megható volt e látvány, hogy a biztosok sem tartatták vissza könnyeiket. Maga a vad *Simon* is elérékenyült. »Az ördögbe! — mondotta fennhangon — bizony még megrikatnak ezek a f... asszonyok!« Azután hozzátette a királyné felé fordulva: »Bezzeg nem sirt augusztus 10-dikén, mikor a népet gyilkoltatták.« »A nép nagyon téved érzelmeimben — felelt *Mária Antoinette*.

Hány hévteljes ölelés, hány gyöngéd esők és könnybe fut mosoly tanna volt ez az ebéd! Több napig ezután sző sem volt megint a királyi család szétválasztásáról.

Ismerjük meg röviden a királyi család lakását azokat helyiségeket is a Templeban, a mint azokat újban fölfedezett leltáro és levéltári okmányok a legapróbb részletekig leírják. A király szobája sarga papírral volt kárpítozva, fehér virágokkal. Jobbra volt az ablak s a delgozó szobát szolgált torony, balra az ágy, lábánál a trónörökös kis fekhelyével. E fekhelyt jobbra egy ajtó nyílt a folyosóra, mely *Cléry* szobájába vezetett. Az olvasó és imaszoba egy másik toronyszobában volt elhelyezve, sűrűke falfestéssel, s egy hitvány kis kandallóval. A butortaz egyszerű, majdnem szegényes volt. A király ágya fehérre festve, négy oszlopon nyugodott. A többi butorok voltak: egy zöld álló asztal, egy acajon-székény, három főkök és fehér márványlappal, egy rózsafa-íróasztal, két zöld karosszék, egy zöld spanyolfal, a kandallón tű-

kör és óra, két márványtalpazaton. Egy korábbi fal órát eltávolítottak azért, mert ez állott bevése rajta: »Lepaute, a király órája.»

A fölötté levő emeleten a királyné és Erzsébet hercegnő lakosztálya volt berendezve. Itt a kárpit világos kék és zöld esikokat mutatott, s egyebek közt márványlapos acajou-székreny tölte-tükörrel, egy kerévet, pamlag és spanyolfal képeztek a burortat. A kandalló órája, különös szépségéből a véletlennek, Fortuna istenszönyör ábrázolta, forgó kerekén. A többi szobákat a hercegnő és a királyné komornája lakta, ezek sárgán voltak kárpitozva, s a hercegnő összes burortata vaságy, diófa-asztal, két szék, egyszerűen behuzta, s egy kis tükör volt. A kis Mária Terézia anyja mellett egy szögletben aludt.

Felkelés után a király, ájtatoskodását elvégezve, rendszeren órákat töltött olvasással. Legkedvesebb olvasmányai az utazások voltak, továbbá Montesquieu, Buffon, Hume »Anglia története,« Tasso »Megszabadított Jeruzsálem« stb. mind eredetiben. A hölgyek szintén szereztek be ájtatos könyveket, de míg Mária Antoinette meglepett reggel és este egy rövid imával, Erzsébet hercegnő minden szabad idejét ágya előtt térdelve töltötte.

Kilencz órakor a királyhoz mentek át reggelizni, mely után Cléry megfésülte előbb a hölgyeket, azután leültek egy játék kártya vagy sakk mellé. Ebéd után a gyermekek szétosztottak játszani, a király és királyné egyedül maradtak Erzsébet hercegnővel, s ezt az alkalmat használták fel a bizalmasabb beszélgetésre. Halk hangon társalogtak, s a gyermekek már előre megállapított terv szerint játékok zarával nyomták el a társalgás neszt, s ha az örök közeledtek, jel által értesítették szülőiket. Különösen a kis dauphin érezte át korához képest csodálatos ösztönrel a helyzet minden veszélyét. Szándékosan tartózkodott beszédeben bármely oly tárgyat érinteni, a mi szülőinek fájdalmat okozhatott volna, s ha a hatóság kirendelt egyének közül olyanokra jutott a szolgálat sora, kik a szerencsétlen család iránt több jóindulatot tanusítottak, a legboldogabb örömmel ujságot nyújtott: »Mama, ma ez s ez az ur lesz szolgálóton.« Ha ellenben oly egyénnél volt dolga, kire méltó oka volt nehezteni, merőn nézett rá, s csak lopva, suttogva ejtette ki nevét.

A Temple sötét, nedves falai nem maradtak árthatmas hatás nélkül a királyi család egészségére. Az 1792. év őszén a király meghült, lázt kapott, és foga fájt. Kérése dacára nem bocsátották hozzá fogorvosát, csak mikor a gyöngéledés tovább tartott, engedték meg régi orvosának, Le Mouniernek, hogy fölkeresse, de a biztosok rossz néven vették, hogy Le Mounier levette a király előtt kalapját, míg ők az övéket fenttartották. A király után a dauphin is beteg lett, de anyjának minden rimázkodására sem engedték meg, hogy az éjet mellette töltse.

Nem követhetjük nyomon a királyi család fogságának minden aprólékos részletét, a mint azokat legújabb Chantelauze, részben eddig kiadatlan okmányok és főljegyzések után kimerítőleg összeállította. A közelgő katasztrófa sodra gyorsan és ellenállhatatlanul ragad magával.

December 7-iken egy bizottság hivatalosan kiszállva, rendeletet olvasott fel a király előtt,

melynek értelmében a foglyoktól minden szuró és vágó eszköz elszedendő. Ennek következtében nemesek a késekre, borotvákra, ollókra tették rá kezüket, hanem lefogalták még a hajfodorító vasakat, köröm- és fogtisztítókat, kötő- és varrótüket is. XVI. Lajos összes tiltakozása annyi volt, hogy háttal fordulva, s kezében a fogót tartva kérdezte: »Vajjon ez a tűzpiszkáló nem vágó eszköz-e, a mit kezembem tartok?»

Mindez intézkedéseknek czélja elég világos volt. A király tisztán látta maga előtt a jövőt. És csakugyan alig pár nappal rá, 1792. december 11-én délelőtt 11 órakor, ép mikor a király fiának lezékelt adott, két ór megjelent, hogy a dauphin anyja lakosztályába kísérik. Nyomban rá Chambon polgármester lépett be, és ünnepélyes várakozás közben hivatalosan felolvasta XVI. Lajos előtt a konvent határozatát,

XVI. LAJOS ÉS CSALÁDJÁ A TEMPLEBAN.

mely szerint »Capet Lajos vád alá helyeztetik« és felhívta a királyt, hogy kövesse.

A király hidegen hallgatta végig a vádhatározatot, aztán nyugodtan jegyezte meg:

— »Az én nevem nem Capet, ez őseim egyikének neve Egyébiránt követem önöket, nem azért, hogy a konventnek engedelmeskedjem, de mivel ellenségeim kezében van a hatalom.«

A következő perczben már Cléry felségítette a királyra kabátját, és XVI. Lajos kíséretével együtt kocsiba ült, hogy a konvent előtt megjelenjen.

EGYVELEG

»Az istenítélet szertartása még mindig divatozik Ceylonban. Nemrég egy szingál asszonytól jelentékeny mennyiségű rizst s más tárgyakat loptak el s ezért öt gyansított embernek forró olajba kel-

lett tenni kezét. Négyen nem történt nagy baj, az ötödik azonban fájalmában nagyot visított s bűnösnek ítélte, de nemskorra meghalt sebei miatt. Az angol hatóságok a babonás szokást árendelt falusi előljárókat megbüntették.

»A rovarevő madarak étvágya rendkívül nagy. A rigó egyszerre képes megenni a nálunk található legnagyobb csigát, a mi hasonló étvágy ahoz, mint ha egy ember ebédre egész ökr-czombot ennék meg. A vörösbegynek naponként oly sok gilisztára van szüksége, mely együttvéve 4 méter hosszú volna, azaz annyit eszik, mint ha egy ember 22 cm. vastag s 8 m. hosszú hurkát enne meg.

»A működésben levő vasutak hossza 1887 végén 547,872 kilométer volt, azaz 14-szer oly hosszú, mint az egyenlítő vonala s majd fele annak a távolságnak, mely a föld és hold közt van. Az utóbbi 7 év alatt a szaporulat 180,857 kilométer. Aránylag véve legtöbb vasut Belgiumban, tényleg pedig legtöbb van az amerikai Egyesült Államokban.

»A kínai császár szolgáló személyzete rendkívül nagy. Ha kísérel, 25 legyezőtartó s esős időkben 10 esernyőtartó áll rendelkezésére, kiknek ezenkívül épen semmi dolguk nincs. Van ezenkívül az udvarnál 80 dada, 23 szakács, 50 palota-szolga, 50 belső solga, 90 orvos, 75 astrolog, tizenhat tanító s 60 pap.

»Sajátságos képzelődések. Egy francia katona lövés következtében bőre érzékenyét elvesztve, azt hitte, hogy ő maga is teljesen elpusztult s csak egy helyette alkotott gép létezik, ezért sohasem beszélt első személynben, hanem csak így: a gép enni akar, a gép tegnap ezt csinálta. Különben mindenben józan volt s még sokáig élt. Egy másik francia melankholiába esve azt hitte, hogy szobája fala tele van jó illatú narancsokkal s ezért ezt a falat éveken át szorgalmasan nyalogatta, ugy hogy a falon lyukak is támadtak.

»Amerikai reklám. Egy amerikai lap törvénytörési tudósításában elmondja a vádlott tolvaj védelmét s így folytatja: »Elnök ur« — mondá a tolvaj — mindennek csak az átkozott lapok az okai. Midőn a szobába léptem, egy ujság volt a padlón. A mint rád léptem, nyikorgni kezdett s így megfogtak. Látható ebből, tisztelt olvasóink, mennyire szükséges a lapokra előfizetni. Különösen a mi lapunk zörög hangosan, mert kitűnő papírja van s mind a mellett az előfizetési ár évszedenként csak 3 dollár, sőt egyes számok 8 centért szintén igen szépen s hangosan zörögnek.

»Osztigából Páris lakossága évenként 100 millió darabnál többet fogyaszt el s ezért a múlt évben 4,260,000 frankot fizettek. Magában Calaisban évenként 6,700,000 darabot fognak és ott helyben 1240 darabot 35—40 frankért adnak el. Ré szigetén osztigafogással 2000 ember foglalkozik. Marennesben évenként 50 millió osztigát tenyésztenek. száz darab ára 1,50—6 frank.

Sokkal több osztigát fogyasztanak el különben Angliában. Magában Londonban évenként 500 millió darab fogy el. Az Egyesült-Államokban 15 millió véka (egy véka 30 liter) osztigát fogyasztanak el évenként.

»A villamos vasutak újabb tapasztalatok szerint kártékonyan hatnak a zsebórák finom gépezetére s lassanként hasznavehetlenekké teszik arra, hogy az időt egészen pontosan mutassák.

»A svájci Eiffel-tornyot Eschenbergben, Winterthur közelében felállították. Csak száz láb magas, de igen magas talpazaton, úgy hogy gyönyörű kilátás van tetejéről egész a bódéni tó vidékéig.

»Kutyák paradicsomának lehet mondani Stuttgartot, a svábok fővárosát, hol a kutyákra rendkívül sok gondot fordítanak. A jelen évben egy elsőkelő fűrdőben külön kutyaszobát rendeztek be, hol a gazdáik fűrdése alatt gondozás végett átadott kutyák elláttnak. Ebben a váróteremben külön ivóeszközök vannak s külön fűrdő a kutyák számára.

A BAKA-ÉLETBŐL.

— »Hány nap még fiuk? Tudjátok-e?«
A czug ajtaja robajjal nyílik, fáradt topogással egymás háttán rajzik be egy tucatz baka, nehezen vonszolva szíjjánál fogva poros fegyverét, melyet kimerülten dob a tisztára surolt »strózsák«-ra. Azután oldani kezdi bornyuja hónalját kapaszzkodó körmeit, s megtörli felesapott sikkája alatt gyöngyöző homlokát.

— »Hány nap? Nem igen hányja magát az testvér. Mához két hét nem parancsol már a kommandirozó generális, majd csak a Treszkának csináljuk valahol otthon a »sturmot«.

— »Tizenégy nap! Ej, azt féllábon is kibírja már az ember.«

— »Aszondom!« — hagyja helyben egy harmadik »öreg szenvedő«.

Szó szót hoz ki, miközben megindul a munka s szíjfényezés, fegyverpucolás közt szaporán gördül az idő kereke a szabadulás óhajtott perzeze fölé. Valami édes-borongós elegiája a szülőföld vágynak meglepi a legényeket s mig ajkukon elnemer a beszéd, egy-egy tört dal csiláma az ismerős otthon sejtelmét lopja szívkébe.

A magyar baka szeret katonáskodni, de megvan benne az az »esprit de clocher«, mely minduntalan visszavonza a földhöz, mely fölcsán-tott rögeivel táplálta apáit, vissza a barátságos bokrokhoz, a délibábos éghez, a kis falu fehérő házikóihoz, melyek közt első gyermekévei teltek s melyek tanúi voltak egyszerű örömeinek s bánatainak. És fárasztó menetek közben, vagy a kaszárnyák roppant szürke falai közt, az »ajnczel« sötét magányában mindegyre felhangzik a melázó hazai dal, mely az éjjeli némaságba merült határ felgyújtott pásztortüzeit festi elébe:

A hol az a csillag ragyog,
En is oda való vagyok.

Hát hiszen szép, szép az a katona-sor; délzeg feszítése vítezi virtusnak, gondtalan élet dicsőség kenyerén. De isten tudja, azért a mint közeledik a megváltás napja, egyszerre mintha új életet cserélne, frissen pezsdül a vér ereiben, az egész világ mosolygásra válik előtte, s a fűszál ragyogásában, a madarak csiességében is mind, mind azt véli hallani: »Tíz nap . . . kilencz nap . . . hat nap!« . . .

Kétrét görnyedve állt be Laskás Gyuri hóri-horgas alakja rekruta korában a superarbitrálo bizottság elé, melynek élén az okulás regemenczarezet viszi a szót, hogy ő mindkét füle földsüket, már ő neki semmi hasznát sem veszik, bocsássák szabadon.

Természetesen van rá gondolja, hogy válasz nélkül hagyja a hozzá intézett kérdéseket; az ember azt hihetné, hogy bizvást ágyugolyót süthetnének el a füle mellett, arra sem konyitana.

Hanem a gyanakodó katonadoktornak van

AZ UTOLSÓ »PREZENTIRT!«

ám már néminemű gyakorlata az effélékben. Odaáll közel a vizitációs legényhez s kézet váltára fektetve halk hangon mondja:

— »No Laskás, látom, hogy veled semmire sem megyünk; eredj haza békén, el leszel bocsátva!«

Hát nem mint a macska pattan fel erre a magáról megfélekedett buta bundás s »kértájk«-ot csinálva kopogós sarkával, meg sem áll az ajtóig?

— »Hóhó! csak lassabban hé! Hozzátok viszza azt a gazembert, azután 21 napi áristomot neki, a mért csalással akart kibujni a katonaság alól!«

Jönnek azután az ujonczélet keserves napjai. Istenem, milyen gyámoltalan, ügyefogyott teremtése is az istennek egy ujoncz. A mi Laskásunk egy órállás unalmát használja fel arra, hogy megismerkedjék a fegyvertan elemeivel, melyeknek technikai kifejezéseit, a »fersluszt«, »vizirkort« és »patronenzündert« már hetek óta vagdalja fejéhez káplár ur Makai. Ép fegy-

vere szétszedésével bajlódik, mikor előtte terem a vizitáló tiszt.

— »Erre-arra azt a csordásból lett, stb. stb., hát te mit csinálsz, mire vagy itt?«

Mindez azonban nem zavarja vitéz Laskás angyali nyugalmát, ki rendíthetetlen flegmával vágja magát haptákba.

— »Azt tartom, alásán jelentem, valamelyes poszton állnék itt, vagy mi. Hát az ur kicsoda?«
— »Nem ismered? Te számár! Én meg valamelyes napos tiszt volnék vagy mi!«

— »Ahá! Akkor hát tessék várni, a mig ezt a fegyvert összerakom, oszt' akkor mindjárt prezentirozni fogok valamelyest.«

Am a három év kipezdi az erdők és hegyek naiv fiából a kevely katonát, az »öreg bakát«, a ki ép ugy lenézi a »nyolez vagy kilenczbelit«, mint őt lenézték annak idején öregebb társai s most, hogy a szolgálat vége felé jár, a megérdemlett szabadság közelségének tudatában számítja a napokat, melyek még hátra vannak addig, mig ismét fejébe nyomhatja a magazin padlásán penészedő téri kalapot, s nyakába kanyaríthatja az ujhelyi hordás-vásáron vett sallangos czifra szűr.

Hanem addig még egyszer megkergetik istenigazában, hadd ne felejtse utoljára is a katonai élet gyönyörűségeit. Itt vannak az utolsó nagy gyakorlatok; a tiszt urak mintha egyszerre akarnak kitölteni titkolt irigységüket a szabaduláson, de hogy szalasztanak el egyetlen alkalmat is, hogy jobban zavarják a szegény bakát, mint valaha. Különösen az önkéntes a céltáblája természetesen a fokozott szigornak; neki egy év alatt kell kivenni három évre való részét a felebbvalók zsörtölődéseiből.

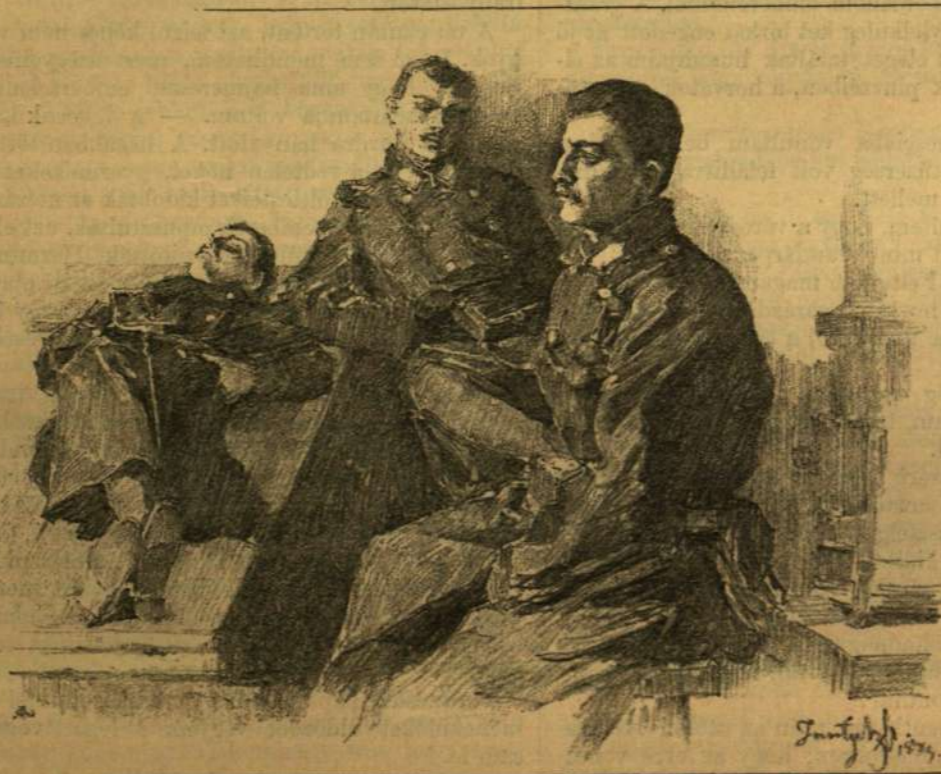
— »Hej maga önkénytelen önkényes! — hangzik fel a kapitány vastag bajusza alól martialis humorral, — hogy áll ott abban a sorban? Ha maga ott lett volna az actiumi csatában, mikor Dárius király felkiáltott, hogy: egy országot egy löért! — csak rá kellett volna mutatni: tessék itt egy öszvér!«

Az önkéntes sártódvé biggyeszti ajakát, valamit vissza akarna felelni, de aztán meggondolja magát és inkább hallgat.

— »Eh! még csak tizenöt nap!«

Tizenöt nap! Milyen könnyűvé is tesz ez a tudat mindent! Milyen gyerekjétkékká a legfárasztóbb akadályok leküzdését, a legpirítóbb megálázások néma éltüését.

A barakkok ágyasorai közt, vagy a »berajtsaft« priescsen, az őszelői hajnalok borzongó hűvösségében, melyből fogaczogva ebred a teljes felszerelésestől pihenésre dőlt baka, s ölegeti a fülni sehoggy sem akaró kandallót; a bagóletől szortyogó pipa melnetése mellett még egyszer fölrujanak a régi emlékek, melyeket szájról-szájra ad a kaszárnya-tradíció: keménysáivü

ÉJELI ÖRSÉGEN.

Jantyk Mátyas rajza a brucki táborból.

CZELBA LÖVÉS.

tisztekről, kik fehér lepelben jöttek kísérteni a poszton álló őrt, de áldozatul estek gonosz tréfaiknak, mert az őr golyója leterítette az állkísértet. És messze idegen földön, Bécs vagy Grác városában is vigabban szól a «zapfenstreich» a nagy palotaszéri kaszárnyákban, magyar bakáknak hirdeti szabadulását.

Egyszer azután jön az «avíz»: be kell szedni a szabadságosok fegyverét, mondurjait, apróságait és mindent, a mihez a kinstár jogot formál, az ezrednél elnyit rongyoktól a legutolsó gomb-puczológ. Mint a villám terjed el az örömhír czugról-czugra, századról-századra:

— «Abfírolunk fiúk!»

Soha olyan bábeli sürgős-forgást nem lát a tágas kaszárnya udvara. Ládák, padlások mélyéről előkerülnek megint a civiviluhák, itt-ott egy-egy sietősebb úti legény már is abban feszítve jár-kei a kaszárnya folyosóján; diák, kereskedő, mestermester és földműves, a kiket előbb még mind egyformává tett az egyenruha, csak a katonamérték különböztetett meg, most tarka csoportban állnak fel az utolsó rapportra, mely kezükbe fogja adni a passust, három évi keserves szenvedésnek, annyi jó és rossznak váltáslevelét. A szolgálat kimért szava helyett a tiszt urak is barátságosabbakká válnak, s ha el lehetne hinni, azt mondaná az ember, hogy még örülni is tudnak a mások örömén. Folyik a bor a kantinokban is s járja a kártya, a «malom.» Reggeltől estig, a hányzor csak felhangzik a gőz-síp füttye, mind hazatérő szabadságot üdvözlő vídám sivitása, a kik kisebb-nagyobb csoportokban, kuporgatott filléreiken vett extra-mundéban vagy bokréta kalappal, egy-egy vezető alatt özönlik el a kocsiakat. De azért marad még a kaszárnyáknak is napokig egy-egy lézengő alakja, a ki ott lebzsel még a menázsiban, lassu metamorfózisában eddig csak egy civiviluháig jutva el, azon túl még «aerarisch» — míg csak a szél el nem hordja azt is — ki tudja merre?

Firer Abajog előtt is ott áll képzeletben a «sicz-bojtos» extra bluz, meg a feszes nadrág nyalka sárga sujtásával. Talán még fel is tűnik egy pillanatra előtte a független élet csalogató képe, a puszták és fonók vonzó idyllje. De tartóztatják, marasztalják erősen, csábítja az őrmesteri piros bugyelláris, meg a czulóg! Aztán meg, mi tagadás, keztyűs kezének nem is igen akaródzik már az ekeszarvát fogni, adjusztált bakasához szokott kényes lába visszarad a parasztszimatól. Valamit gondol is, talán egy hülsen meynyecskére, a kinek sokkal sietősebb volt a dolga, mint hogy ötöt bevárja. Töprengésében füttyre csuesoritja száját s kirakja sallangosan a nótát:

Ah! kabanban három bokor muskátli.
Kérettelek kedves rózsám, hogy jöjj ki.

A többit már maga fujja hozzá:

Magam is bementem hozzá, nem gyütt ki,
Még állj Kati, megbánja ezt valaki.

Erre aztán hirtelen felpattan:

— «Ej! ide azt a stráflit, hadd varrom fel. Se apám, se anyám, senkim. Katona vagyok, katona maradok míg a világ!»

I. R.

HAYNAU BRESCIÁBAN.

(1849.)

A VII-ik hadtest Győr alatt táborozott. Olyan szelvést előtti csendet éltünk. Az ellenség nem mert belénk kötni, s őráratunk mindig azzal a stereotypp egyformaságu jelentéssel jöttek vissza, hogy «nincs újság.»

Arról persze nem igen volt tudomásunk, hogy odaát azt lesik, mikor fejlődnek már valahára a czár hadtestei, melyek az ország északi határait öt helyen átlépték. Kémeink hírül hozták, hogy az osztrák táborban vigan szól a zene, esznek, isznak, mulatnak, éltetik a nagylelkű szövetségeseik fejedelmet, az orosz császárt s ennek vitéz seregeit. Nos, ennek a jó kedvnek okát könnyen el lehetett gondolni. Ellenfeleink úgy érezhették magukat mint a vízbe fuló ember, kit most egyszerre a mentő csónakba rántottak. Ilyenkor aztán a baj hamar felejtődik.

Előőrson voltam századommal, és pedig már 52 óra óta, mi nem tartozik épen az élet kellemetességei közé. Azért nem váltottak fel a rendes időben, mivel a többi századok őráratokat adtak, s várnunk kellett, míg onnan visszatértek.

Éjfél felé járt az idő. Tűz után nem vágyódtam, meleg időt jártak, s a legénység hidegen is megette a lelkes győri meynyecskék józú főztjét.

Egyszer csak lódobogást hallok a legszélsőbb őrszem irányából.

Fülemet a gyepré szorítva, tisztán kiveszem az ügétést. Nemsokára két lovas alakja válik ki a sötétből. A legközelebbi őrszem utjukat állja. «Halt, wer da?» A választ nem értettem, mert gyorsan adatot, s néhány perc múlva előttem álltak meg. — «Alásan jelentem, főhadnagy ur, egy dezertor tisztet hoztam.» A szökevény lezáll a lóról, az őt kísérő altiszt nékem adja át kardját. Az illető huszártiszti egyenruhát visel, s rövid szavakkal bemutatja magát.

— «Nem vagyok szökevény az ellenség soraiból, de Olaszországban állomások ezredemmel szöktem meg; kérem, kísértessen el a főhadiszállásra. Ha azonban lehetséges lenne, szívesen tölténék néhány órát az őrsparancsnoknál, hogy magamat kissé kipihenhesem. Mert 36 óra óta csak kétszer álltam meg egy-egy etetésre fáradt lovammal.»

Oly sokféle módon furakodtak be hozzánk az ellenség kémei, hogy hamarjában nem tudtam, mire határozom az magamat, míg végre tudtára adtam a tisztnek, hogy irásbeli jelentést tesz az esetről, s míg a főhadiszállásról parancsot kapok, bátran kipihenheti magát. Délután borral és sült hússal kínáltam meg vendégemet, kit az álom nemsokára elnyomott.

Páripájáról levétem a nyergét: a telivér kanczán meglátszottak az erőszakolt lovaglás nyomai; hátát két helyen feltörte a könnyű vadászyereg, s hátsó lábairól elvesztette a vasakat.

A tiszt rövid idő múlva felébredt. Ha az ember hosszu lovaglás után kifárad, még pihenni sem tud, míg a vérkeringése rendes útjára nem tér.

— «Ugy látszik, nem bízol bennem, — kezdé a tiszt, felém fordulva. — De tudod mit? mire ordinánczod Győrből megfordul, — a hol a többek közt Kossuth Sándort ismerem, — elmondom hogyan jöttem hozzátok.»

Az — ik ezred, a mint tudni fogod mindjárt a háboru kezdetén kiszorult Milánóból. Én akkoriban Veronában jártam pótlóvakért és ujonczokért, s mire dolgaimmel elkészültem, parancsot kaptam, hogy szakaszzal egyenesen Bresciába induljak, hol az ezred első osztályánál jelentkeztem. A lovakat és ujonczokat további rendeltig Veronában kellett hagynom. Utközben csapatunként telerelgették Veronába a mindenféle politikai foglyokat. Többnyire az uri osztályhoz tartozó férfiak és nők voltak; ez utóbbiak közül néhányan apró pólás gyermekekkel. — Valami San-Ruperto nevű mezővárosban éjjeli szállást tartottam embereimmel. Hiába kerestem az előjáróságot, mindenütt graniésár katonák heverték az elhagyott házakban, míg végre egyik tisztjüktől megtudtam, hogy a lakosok már régen odahagyták a várost, csak a pap maradt hátra, ezt pedig tegnap virradóra a horvátok agyonverték, mert a templom kulcsait jó szerivel nem akarta ide adni.

Szállásról szó sem lévén, a temető-kerítés fala alatt kellett táboroznom embereimmel. A graniésár tiszt nagylelkűleg két birkát engedett át jó pénzért, s bort eleget találtk huszárszám az elhagyott házak pinczéiben, a horvátok utmutatása szerint.

Másnap Bresciába vonultam be. A város kapuja előtt tüzerség volt felállítva égő kanócokkal ágyui mellett.

Arról értesültem, hogy a városban br. Haynau altábornagnál mint dandárparancsnoknál kell jelentkeznem. Feltettem magamban, hogy jelentést tesz az horvátok garázdálkodásairól San-Ruperto-ban, a melyekről a tábornok bizonyára mit sem tud.

A kapuőrseg tisztjének utasítása szerint a főtérrre vonultam, természetesen kivont karddal, trombitaszóval.

Egy palotaszéri ódon épület előtt több tisztet vettem észre, köztük egy tábornokot, a miért is szabályszerű tisztelgést vezényeltem.

— Aha, — kiáltott a tábornok — nem hiába ez is a «dicső náczió» ivadéka; azt hiszi, hogy trombitájával valakinek imponálni fog. — Hát nem tudja a főhadnagy ur, hogy egy városba, mely ostromállapot alatt áll, nem szabad trombitaszóval bevonulni?

Az előírt jelentkezés után az utóbbi szemrehányásra azt válaszoltam, hogy az erre vonatkozó rendelkezés nincsen tudomásom s bocsanatot kérek tévedésemért. — Hát Veronából jön? no, épen jókor — folytatá a tábornok, ki csakugyan báró Haynau volt — vonuljon ki ismét

isten hírével a városból, s foglaljon helyet a 12 fontos üteg mellett, ennek úgy sines fedezete. Hogy pedig máskor a fennálló legmagasb rendeleket iránt jobban érdeklődjek, a legelső állomás tizennegy nap pörkláb-börtönre jelentkezzék.

Haynau híreét mi a lovasságnál nem igen ismertük. Csak annyit hallottunk róla, hogy nagyon «schneidig», de durva és szívtelen ember, kivel nem jó érintkezni.

Hogy a baj most épen engem ért, arról nem tehettem, de azt is feltettem magamban, hogy oly könnyen nem adom meg magamat.

A táborban a legborzasztóbb dolgokat hallottam. Megérkezésem előtti napon 11 polgárt akasztatott fel Haynau a város előtt elterülő szőlő- és szederfa-ültvényekben, és pedig minden egyes polgárt a tulajdon földjén. A szegényeknél holmi rossz egyesüvű vadászfegyvereket találtak, a melyek nélkül Lombardiában senki sincsen. Midőn aztán Lodi körül a tábori postát közönséges rablók kifosztották, Haynau halálbüntetés terhe alatt valamennyi löfegyver beszolgáltatását elrendelte. Ezt a bresciani nemes polgárok nem vették komolyan. Akadt aztán köztök denuncziás — valami nyugdíjas odaváló őrnagy képében — megtörténtek a házmozások, s néhány óra múlva már ott függtek a szegény családok, kik utána összesen 43 árva maradt.

Ily körülmények közt a san-rupertói büntényről Haynau előtt említést tenni semmit sem használt volna, de azért az egész esetet, úgy a hogyan a horvát tisztektől hallottam, a dandár egyik vezérkari tisztjének szőről-szóra elmondtam s végül azt is megjegyeztem, hogy én részemről ilyesmit egy osztrák katona becsületével megegyeztetheknek nem találók.

Harmadnapra a Haynau-féle dandár elindult. Szakaszom megmaradt a 12 fontos ütegnél mint fedezet. Mantua felé menetünk, de az iszonyú hőség miatt naponként csak három óráig voltunk uton, és a második napon San Rossore nevű falu alatt táboroztunk. Kilencz óraker este, három dragonyosból álló őrárat jött vágatva Brescia felől.

Hírül hozták, hogy az olaszok a csekély számú őrséget kiverve, két ellenszegülő katonát agyonverték.

Egy fél óra múlva riadót vertek a dandár számára, mely ismét Brescia felé vette útját.

Haynau altábornagy könnyű kocsijában előre hajtatott egy dragonyos század kíséretében. Várhátsban szenvedett, nem tudott lovagolni, s az orvos tanácsa ellenére, ő is visszament Bresciába.

Midőn a városhoz értünk, csatarendben kellett állnunk mindaddig, míg a dandár szekerei és pótlói utól nem értek.

Ezután egy zászlóalj — ha nem csalódom, ezek is graniésárok voltak — körülvette a várost, melyből senki sem távozatott, de be sem mehetett; egy második zászlóalj a főpiacon foglalt állást, a két széles mellékutca felé két-két ágyu irányoztatott.

A mi ezután történt, azt leírni képes nem vagyok. De el sem mondhatom, mert szűgelnem kellene, hogy ama hajmeresztő embertelenségeknek szemtanuja voltam. — A lakosok kétharmada kardra hányatott. A házakban löttek és szurták le a védtelen nőket, gyermekeket és aggastyánokat, holttesteiket kidobták az utcára. A mely házból az emberek elpusztultak, azt először kirabolták s utóbb felgyújtották. Harminez embert akasztottak fel a temető mellett olajfa erdőben, s a kit véletlenül a szőlőkben vagy ültvényekben találtak, azt mint valami veszett etet leölték.

Maga Haynau vérben forgó szemekkel, iszonyuan káromkodva arra bátorította a bortól és pálinkától nekivadult horvátokat, hogy minden olaszt, legyen az vén vagy fiatal, nő vagy férfi, koncoljanak fel, a miért ellene fellázdáltak s «katonáit» agyonverték.

Önvédelemről szó sem lehetett. Az olaszok, a mennyire lehetett, házaik hátsó kapuin menekültek a mezőre. Szerencsétlenségemre valami szolgalelkű tiszt ezt észrevette és jelentést tett róla.

Parancsot kaptam, hogy embereimmel a menekülőket üldözze vegyem s legott vágassam le.

A fél várost meg kellett kerülnöm, míg a mezőre nyíló kapuhoz értem.

Huszárszám megértettek volna, de két cseh altisztre kellett tekintettel lennem. Ezekre nem

számíthattam, sőt bizonyos lehettem benne, hogy feljelentenek, ha a parancsot, mely fölük hallatára nékem ki lón adva, nem teljesítem.

A kapun kívül, jobbra az országúttól rizsföldeket vettem észre. Ezekben a lovasság csak nagyon óvatosan mozoghat, mert minden dűlőben vízvezető csatornák vannak, melyeket a rizsplánta sűrű levelei miatt nehezen lehet észrevenni. Szakaszom élén arra lovagoltam.

— Ötven botot annak, ki a lovát megsántítja, huszonötöt pedig, a ki vele felbukik. Ugy vigyázzanak mindenki. Altisztek a szakasz után; vigyázzanak, mert kivételt nem teszek — e szavakkal jeleztem embereim előtt a helyzetet és szándékomat.

Ilyesmí — különösen ellenség előtt — a vezényelő tiszt zarájkól nem tévesztí el hatását.

Lovamat, mely különben irántam valóságos birka-türelmet mutatott, a nyeregben való feszkelődéssel és éles sarkantyúim folytonos kalapálásával oly idegessé tettem, hogy végre végtépen meghölgöndült, és sem előre, sem hátra nem volt hozható.

Mögöttem aztán az egész szakaszunk megkeletelt állni. Ezt a fogást háromszor, vagy négyszer ismételtem. Észre kellett ezt a menekülőnek is venniük, és egy félóra múlva, a mely alatt alig tettünk kétezer lépést, egy árva lelkem sem láttam, pedig ugyancsak éles szemem vannak. Szivarra gyujtottam; — «a ki pipázni akar, rágyujthat» — dörmögtem hátrafelé.

HÖLGYKALAPOK.

Samu — ik huszárezredbeli köztitész nem ért az akasztáshoz.

Erre aztán oly durva módon fakadt ki ellenem a hadbíró, hogy kénytelen voltam tőle elégtételt kérni.

A dolog természetesen Haynau-nak, mint dandárparancsnoknak be lön jelentve. Maga elé idéztetett.

— Azt hiszi ön, hogy nem tudom viselt dolgait a szökevények ügyében? azt hiszi ön, hogy azt tűrni fogom? Ellenszegülésre bujtogatja ő felsége katonáit, s párbajra szólítja a hadbíró, a miért önnök az igazat megmondta. Tarkodjék szemem előtt, jelentse magát a porkolábnál!

Miután Haynau egy perczig sem habozott volna ellenem mint önálló dandárparancsnok teljes hatalmával élni, s egy csepp kedvem sem lévén arra, hogy magamat főbe lövessem, estve a porkoláb házából kionsorra, a táborba mentem, hol egyik lovamat felnyergelve, túskön-bokron keresztül haza felé vettem utamat. — Veronában a katona-nyergelt becsereitem, és huszonhat napi lovaglás után ide értem.

A szerencsétlen bajtársral kezét szorítva kérttem, ne vegye rossz néven, hogy megjelenését gyanus szemmel néztem.

Reggel megérkezett Pöltenberg tábornok s hadtestparancsnok rendelete, mely szerint Z. O. — ik ezredbeli főhadnagy nála azonnal jelentkezzék.

Még az nap beosztották a 4-ik huszárezredbe

mint főhadnagyot, július 15-én pedig Vácznál egy gránát ketté szakította.

Ott temették el a vasuti töltés mellett. Áldás és béke a bátor katona hamvaiba.

Régi honvéd.

A DIVAT A KIÁLLÍTÁSON ÉS AZON KIVÜL.

Páris, szept. 7.

A ki azt hiszi, hogy a világiállítás valami rendkívüli alkalmat nyújtott Páris hírneves czémeinek a küzdterén való megjelenésre, az erősen csalódik. Ha valamiben, úgy ép a női divat terén marad alól a kiállítás a joggal feleségizott várakozáson. A legelső és legjelesebb czégek épen nem siettek valami nagyon kitárni dícsért izlések és leleményük kincseit. Tulajdonítsa ezt az idegen akárminek, a pusztá fény, hogy így van, nem tür czáfolatot.

De azért Páris igazi divatkiállításának élő szemléletére elég bő alkalmat nyújt akár egy ebéd az Eiffel-tornyon, akár egy szép meleg estén tett séta a kertek és terraszok illatos fasornai közt, miközben a szem gyönyörrel éldelheti a sugárnyben uszó viz-művek kivilágítását, s a sötétlő szürküllet homályán át kigyózó tűzvonalakat. S a gyermekszínház, melyben gitanák táncolják nemzeti táncukat, az Esplanade, hol xistanoák, anamiták, japánok gyűlnek festői csoportozatokká, a kora reggeli órákban ezrével látogatott kép- és műcsarnokok — mindezek

állandó otthonai és utólrhetlen kirakatai amugy is a fény és izlés, a divat és öltözködés ingerlő csábjaiknak.

A francia nő rendkívül ügyes a ruhakészítés bizonyos apró találékonyságaiban, melyek jelentéktelenségek daczára is hozzájárulnak a toilette bevégzéséhez. Például, ha egy ruha egyenletesen nem áll, tökéletesen el van rontva minden hatás. E czél elérésére jókora horgot varnak a fűző alá, nem oly nagyot, hogy lássék, de elegendő nagyságot. Minden alj el van látva egy kaposcsal, mely amabba belefogozva, lehetetlen teszi a ruha félreecuszását.

Általánosan az a nézet van elterjedve, hogy Párisban most már nem viselnek vánkóskát és aczélt; ez a nézet téves, a francia ruhaszabás sohasem állít fel ily szigorú elveket. A kiknek erre szükségök van, azok számára 11 hüvelyknyire felülről egy 12 hüvelykes aczélt alkalmaz, de a derék hátulján nincs polez. Ez az aczélt tartja ki egy kissé a szoknyát, míg a deréknél csak egy igen vékony felhold alakú vánkoska van, körülbelül 9 hüvelyk keresztben és 5 hüvelyk mély, s nem egész egy hüvelyk vastag, helyenkint leférczelve, mely kevéssé szintén emeli a szoknyát.

Hasonló ügyesek és praktikusak a párisi nők a zsebek alkalmazásában, melyeknek haszna eléggé föl nem becsülhető. Tudjuk, milyen fáradságba kerül rendszeren hölgyeknek egy-egy zsebkendőnek a kellő pillanathban való előtalálása. Most e czéla pizizny zsebkendőrtőkat

sülyesztőben esti 6 óráig állítólag senki sem fordult meg. A megindított vizsgálat gyanusnak találja az éget, s abban a föltevésben kutat, hogy bűnös kéz után támadhatott

A villamos vasutaknak ismét egy új vonala nyílt meg Budapesten. Ez a régén készülő ugynevezett Podmaniczky-utcai vonal, mely a városligetből, az állatkert mögül indul, keresztülmegy a Terézvárosra, Lipótvárosra és az akadémia palotája előtt, a Dunaparton áll meg. E hó 10-ikén adták át a forgalomnak. Az elég hosszú utat 22 perc alatt teszi meg, s öt kocsi közlekedik.

Párisba e hó 10-ikén indult el a magyar államvasutak városi menetjegy-irodájának harmadik külvonata. Az utasok száma megközelítette a négy-százat. A nagy kiránduló társaság jobbadán budapestiekből gyűlt össze. A magyar képviselőház tagjai részéről tervezett tömeges utazás Párisba, úgy látszik hogy elmarad.

A magyar festők közül, akik a párisi kiállításon képviselve vannak, Munkácsy tudvaleg a nagy díszérmet kapta, Krisztus képeiről. Kivüle harmadosztályú érmet kaptak: Ebner, Horovitz, Révész; Csók és Koroknyai megemléstében — mention honorable — részesültek.

Népszámlálás mindenütt. A nemzetközi statisztikai kongresszus megállapodása szerint minden tízedik esztendőben népszámlálást tartanak a föld összes rendezett országaiban. Ez 1890 első napján lesz. Érdekes tudni, hogy a statisztikai adatok egyforma feldolgozására a budapesti statisztikai hivatal főnökének, Körösi Józsefnek javaslatát fogadták el. Az e hó 2-ika óta Párisban tanácskozó nemzetközi statisztikai intézet elnöke, Rawson angol tudós pedig nagy elismeréssel emlékeztet meg az utolsó két év kiválóbb statisztikai események közt Keleti Károlyról, a magyar országos statisztikai hivatal főnökéről, ki «Magyarország táplálkozásának statisztikája» című művében a statisztika megfigyelésének új irányt nyújtott és becses következtetéseket vont le a táplálkozás adataiból, melyeket ő gyűjtött először.

Az antwerpeni katasztrófa. Dinamit, lópor és petroleum együtt pusztított és öldökölt Antwerpenben Belgium kikötő városában. E hó 6-ikán délelőtt a dinamit-gyárban, mely Corvillain tulajdonja, 250,000 kilogramm lópor robbant föl. Nagy 50 millió töltény átalakításával foglalkoztak, vagy 15 millióról már leszedték a gyutasot s 45 millió töltény felrobbant. Mértföldekre megrázkódott a lég. A város távolabbi részein is betörték az ablakok, a közelben pedig egy ház teteje sem maradt megromlás nélkül, sok helyen a falak is bedőltek. A levegőből visszahulló golyók folytatták a pusztítást és az öldöklést. Azon a helyen, a hol a gyár állt, egy óriás tölcser támadt a földben. Az égő töltények felgyújtották a szomszédos kikötő petroleum raktárait, 60,000 hordó petroleum égett, s a tüzet csak harmadnapra bírták elfojtani.

Az áldozatok számát ma sem tudni még; a romok közt, a petroleum raktárak kormai közt még mind-egyre találnak holottakat. A gyár munkásai közül nem maradt hirmondó sem. A kikötőben, az utcákon a lehulló golyók szintén sok embert és gyermeket öltek vagy sebesítettek meg. Körülbelül 500 családnak van halottja vagy sebesültje. A Stuyvenberg-kórházba 68 halottat szállítottak, s anyai testrészt, hogy körülbelül 25 halotté lehetett, továbbá 62 sebesültet; az Erzsébet-kórházba 9 halottat, 17 sebesültet, három holtat tevő testrészt. Már ez maga több mint száz halott, s azóta is találtak elszenesedett, össze vissza téptet halottakra. A sebesültek száma közel 300. Lipót belga király is meglátogatta Antwerpent és 12,000 frkot adott a katasztrófa által okozott nyomor enyhítésére. Mindenütt megindították a gyűjtést. A gyár tulajdonosát, Corvillaint vád alá helyezik, mert anyai lóport nem lett volna szabad a gyárban tartania.

Előfizetési fölhívás.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése szeptember végével lejárt, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

Negyedévre (szeptember—december) A Vasárnapi Ujság 2 frt — kr. A Vasárnapi Ujság a «Világkrónikával» együtt 2 * 50 * A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 3 * * * A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a «Világkrónikával» együtt 3 * 50 *

Lapunk kiadó-hivatala a «Pesti Hirlap» ezimű, pártszínezet nélküli politikai napilap kiadó-hivatalával oly egyezsége lépett, hogy azok, a kik a két lapot együtt rendelik meg, kedvezményes áron fizethetnek elő, és pedig:

Table with 2 columns: Subscription type and price. Rows include: Egész évre (21 frt - kr.), Félévre (10 * 50 *), Negyedévre (5 * 25 *), Egy óra (1 * 80 *).

A «Vasárnapi Ujság» újabb «Női munka és divat» című új rovattal s jelentékenyen bővített tartalommal jelen meg. A «Politikai Ujdonságok»-hoz «Magyar Gazda» című gazdasági lap van csatolva.

Mind a két lapnak kiegészítőjeül szolgál a «Világkrónika» című képes heti közöny, mely hetenként egy íven s számos képpel illusztrálva jelen meg.

T. előfizetőink szíveskedjenek az előfizetés megújításánál, vagy a «Világkrónika» megrendelésénél czímzalagjukból egy példányt a posta-utalványra ragasztva beküldeni, s minden reklamáziót és egyéb a szétküldésre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala. Budapest, egyetem-utca 4. sz.

HALÁLOZÁSOK.

Ney Ferencz, az irodalom és tanügy érdemes veteránja, meghalt e hó 11-ikén 75 éves korában. A főváros egyik legnagyobb iskolájának, a belvárosi reáliskolának volt köztisztelőben élt igazgatója, sok ideig tanára. Husz évig működött mint igazgató ép oly odaadással, mint tanár, s még korábban a negyvenes éveken, mint a kiadós egyik buzgó előmozdítója. Nagy a munkásság, melyet az irodalmi téren is kifejtett. Irta nevelésügyi műveket, tankötevényeket, elbeszéléseket, színműveket, regényeket, magyar nyelvtant, kiadta Garay összes költeményeit, szerkesztette a «Családi Lapok»-at. A múlt évtizedekben «Matild és Olga» regénye, melyben egy lengyel család viszonyait és a szibériai életet festi, olvasott könyvv volt az országban. Iró érdemeiről a tud. akadémia 1858-ban tagjai közé választotta. A tanügynek és irodalomnak tett szolgálatokért királyi tanácsosi címet és negyven éves tanári jubileumkor (1874.) «plisi» előnévvel magyar nemességet nyert. Tagja volt a fővárosi törvényhatóságnak, számos tanügyi testületnek, jótékony intézetnek. Temetése e hó 13-ikán nagy részvét közt ment végbe.

Meghaltak még a közelebbi napok alatt: Csicsky József esperes-plébános, czimzatos prépost, 74 éves. Bács-Almásdon. — PACZONA VILMOS, nyugalm. állami hivatalnok, a szabadságharcban tábori főbiztos, Csányi László kormánybiztos egyik meghitt embere, a betört horvátok ellen népfelkelést rendezett, s ennek következtében tette le a Rott-féle hadtest Ozorninál a fegyvert, a kit később halálra ítélték; e hó 2-án Budapesten. — Sepsi-Rétyi Antos ANIM, a bombayi osztrák-magyar konzulátus jeles képzettségű tagja, Antos János, 1848—9-ki honvéd alezredes és abonyi nagybirtokos és neje báró Radák Katalin fia, e hó első napján Bombay-ben, Indiában, 28 éves korában. — SZILASSY GYULA, a Pestmegyeiben elterjedt Szilassy család tagja, 48 éves korában a svájci Bex községben. — FEKETE MIKLÓS, heš-bábi plébános, szeretett lelképítő 40 éves korában. — MOLDOVÁN ARTAL, kath. káplán, Ungvárt. — MARKUSOVSKY JÓZSEF, ügyvéd, Fehérmegye közigazgatási bizottságának tagja, Markosovszky Lajos miniszteri tanácsos testvére, 72 éves, Budapesten; ugyanitt dr. Keszler Károly, a soproni evang. lyceum nyug. tanára, honvéd őrnagy, 75 éves; PÁRN JÁNOS, fővárosi vagonos polgár; petőfi Sztréblj Oszkár, negyedéves jogállító, huszár önkéntes, ki önkézzel vetett véget életének, 21 éves korában. ALDÁSI IGNAZ, egy külön és előkelő bácskai családból való öreg ur, ki a világgal meghasonolva, 1840 óta lakott az «Arany sas» fogadó ugyanegy szobájában, s negyven év óta még csak rövid sétára sem hagyta el a fogadót, 91 éves korában. — HUSZEL ADOLF, a «Gyöngyös» című lap szerkesztője, Gyöngyösön. — DOBO LAJOS, Endrőf (Békés) fiatal plébános, ki fegyverrel vetett véget életének. — PATÁKY SÁNDOR, ártászéki tünök, régi honvéd főhadnagy, Nagy-Becskereken. — Dr. SZABÓ LAJOS, a marosújvári bánya főorvosa, s holttestét Kolozsvárra szállították. — KNOCSZEVSKY ADOLF, tekintélyes kereskedő. 77 éves korában elhunyt, Félegyházán. — KOOS MARTON, miskolci érdemes polgár. 71 éves — CZÉDES KÁROLY, brassói kereskedő, ki nagy vagyonát a «brassói és barcasági evang. szász élet és törekvés előmozdítására» való czélokra hagyta. — KRAUSZ EMIL, az erdélyi (szászvárosi) születésű bari-tonista, ki a bécsi udvari operának is tagja volt, Hamburgban. — TIERINGER MIHÁLY, tanító. 39 éves,

ki a szakirodalom terén is működött, a baranyamegyei Szabolcsbányán. ÖZV. KÁLLAY TIVADARNÉ, szül. Okolicsányi Róza, 58 éves, Szolnokon. — GULÁCSY LŐRINCZNÉ, 78 éves, F. Darócson. — JANCÓ GÉZÁNÉ, szül. Jankó Teréz, kézdívásárhelyi gyógyszerész neje, 28 éves, Karatán. — HARASZTHY GYULÁNÉ, szül. Tarnóczy Mariska, 32 éves, Ungvárt. — ÖZV. MOÓGER JÁNOSNÉ, szül. Eggersz Erzsébet, 70 éves, Debreczenben.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

A virágok keletkezése. Próbálták ezt mások és többen is; kivált a német költészetben régi elnyűtt thema. De ebből a virágok keletkezését ugyan meg nem érthették. A virágok már megvannak; éjjel a tündérek kelyheikben ringatóznak, harmatjokban mosakodnak, szép kis tündéreknek szűnek s végül a szerző azt mondja, hogy akkor éjjel sok virág is kelt ki. — Hát ez a virágok keletkezése? — A többi sem jó.

Hr. Vára (népmonda) oly hosszadalmas, hogy alig győztük végig olvasni; s mindjárt elején a lányka kezét, kinek a mondát elmondani készült, «róza nyelék» nevezte: tán róza szarát érti, de az is furcsa bók; a róza szára zöld és tövises — leánykája «parányi, puha» keze talán nem olyan.

Uj-Tátraföld. Sz. Közsönnetel. S. F. E. hétre későn érkezett, s így csak jövő számunkban adhatjuk.

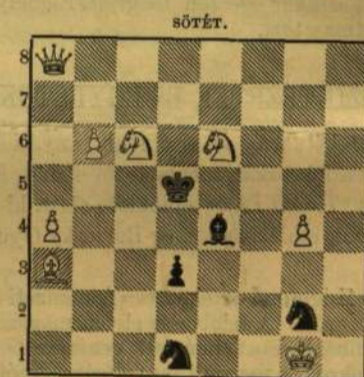
KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 35-ik számában közölt képtalány megfejtése: Incselkődő.

SAKKJÁTÉK.

1666. számú feladvány. Weinheimer R-431.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1559. számú feladvány megfejtése.

Caldas Viannától.

Megfejtés.

- 1. Vc2-h2 Ke8-d7
2. Hb7-d6 Kd7-d6
3. Be4-d4 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — S.-A.-Ujhelyen: Dr. Kálnitzky Géza. — A pesti sakk-kör.

HETI-NAPTAR, szeptember hó.

Table with 4 columns: Day, Catholicus or protestans, Görög-Orosz, Israelita. Rows list dates from 15th to 21st with corresponding religious observances.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. egyetem-tér 6. szám.)

Schwarze Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.65 p. Meter — glatt und gemustert. (ca. 180 versch. Qual.) — versendet roben- u. stückweise porto- u. zollfrei das Fab. ik-Dépót G. Henneberg (K. u. K. Hofliefer.) Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

HIRDETÉSEK.

FRANKLIN-TÁRSULAT MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

A t. cz. részvényesek a folyó évi szeptember 22-én délelőtti 11 óraker a társulat helyiségeiben (Budapesten, egyetem-utca 4. szám, I-ső emelet) tartandó

TIZENHATODIK RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSRE

hivatkozással az alapszabályoknak lent idézett 12. §-ára*) meghivatnak.

A közgyűlés tárgyai:

- 1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt év üzleti eredményeiről.
2. A felügyelőbizottság jelentése és annak alapján az előterjesztett évi számadás és a nyereség felosztása felett határozat.
3. Az igazgatóság, az irodalmi tanács és a felügyelőbizottság felmentése.
4. Felügyelőbizottság választása a jövő üzletévre, tiszteletdíjának megállapítása.

A részvények az alapszabályok 12. §-a értelmében a társaság pénztárára kivül a magyar általános hitelbank (Budapest, Nádor-utca 12. szám) pénztárára is letéteményezhetők. A Franklin-Társulat 1888—89-ik évi mérlege a felügyelőbizottságnak a közgyűlés elé terjesztendő jelentésével együtt a társulat helyiségeiben mátlól fogva kapható és megtekinthető. — Budapesten, 1889. szeptember hó 7-én.

Az igazgatóság.

*) 12. §. Minden részvényes, ki a közgyűlésen személyesen vagy meghatalmazott részvényes által képviselve megjelen, tíz darab részvénye után egy szavazattal bír, ha részvényeit legalább három nappal a közgyűlés előtt a társasági pénztárnál vagy az összehívásban megjelölt más pénztárnál e czélra letéteményezte. Részvényesek, kik a törvény szerint képviseltetésre utalják, jogaikat törvényes képviselőjük által gyakorolhatják.

Mérlegszámla. Vagyon: Nyomdai épület 184,580 frt, nyomdai berendezések: gépek 83,101 frt 82 kr., faszerevények 5,860 frt 90 kr., betűk 150,906 frt 74 kr., összesen 239,869 frt 46 kr.; betű- és tömönőde 7,489 frt 64 kr., bútorok 2,500 frt, metszvények 46,730 frt 71 kr., papíroskészet 37,101 frt 87 kr., értékpapírok, mint óradék 19,046 frt 75 kr., pénztári készlet 6,327 frt 41 kr., betűöntőde készlet 4,928 frt 35 kr., munkában lévő művek értéke 23,602 frt 94 kr., előre fizetett biztosítási díj 2,912 frt 76 kr., saját hírlapjaink 9,000 frt, adósk 112,614 frt 38 kr., könyvkiadó-üzlet 483,542 frt 35 kr., összesen 1,148,226 frt 62 kr. — Teher: Részvnyőke (4000 db részvény 150 forint) 600,000 frt, tartaléktőke 94,500 frt — kr., tartalék-alap az összes üzleti felszerelések elhasználása által okozott értékesölkeknek pótlására 193,355 frt 64 kr., Franklin-Társulat összes személyzetének segélyző-alapja 2,082 frt 35 kr., Heckenast-féle könyvnyomda személyzetének betegsegélyző házipénztára 1,673 frt 97 kr., hírlapi előfizetők le nem járt időre eső részlet 7,420 frt 95 kr., elfogadványok 21,186 frt 94 kr., hitelezők 161,458 frt 54 kr., föl nem vet osztalék 1888. évre 202 frt 50 kr., nyereség, egyenlegül 66,345 frt 73 kr., összesen: 1,148,226 frt 62 kr.

Üzleteredmény-számla. Terhek: Központi tüzeltöltségek és tisztí fizetések 27,657 frt 21 kr., leírás a ház után 1,866 frt — kr., vesztőség követeléseknél 2,293 frt 64 kr., értékesölkek: a nyomdai berendezéseknél 23,350 frt 01 kr., a metszvényeknél 1,260 frt 11 kr., összesen 24,610 frt 12 kr., kamatok 11,052 frt 94 kr., adó, 15,063 frt 53 kr., nyereség, egyenlegül 66,345 frt 73 kr., összesen 148,889 frt 17 kr. — Jövedelmek: Áthozat a múlt évről 600 frt 50 kr., hírlapjövődelem 4,393 frt 09 kr., nyomda jövedelme 86,053 frt 34 kr., betűöntőde jövedelme 435 frt 27 kr., könyvkiadó-üzlet jövedelme 56,322 frt 47 kr., kétes követelések után befolyt 214 frt 50 kr., értékpapírok jövedelme: adómentes kamatok 870 frt, összesen 148,889 frt 17 kr.

Vendégek Budapesten!

A ZÓNA-TARIFA

„Legnagyobb képességű hangszerkészítési ipartelep“ Sternberg Armin, Budapest, VII., Kerepesi-ut 36. sz.

Latzkovits A.

illatszer- és piperezsappanok üzletét Andrassy-út 3. szám alatt,

TANULMÁNY, Gyürky Antal.

Ará füzve 50 krajczar.

Advertisement for Cocos Dio Arzpuider Londonból, featuring a product image and text describing its benefits for skin care.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent, és minden könyvtárban kapható —

Gazdasági mellékiparagok és a gazdasági háziipar népszerű ismertetése. Gyakorlati útmutatással.

Különös tekintettel a falusi nép viszonyaira.

Irta: Gyürky Antal. Koszorozott pályamű.

II-ik megbővített kiadás. Ara füzve 60 kr.

A szülő mint kincsbánya.

TANULMÁNY, Gyürky Antal.

Ará füzve 50 krajczar.

VÉGHLESI VERA-FORRÁS.

Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb savdus, égvényes savanyuvize. VEGHLES-SZALATNA-n (Zólyom-m.) Budapesti főraktár Hírzsébet-körút 38-ik szám alatt. Telefon-összeköttetés. Számos raktár a vidéken.

Advertisement for La VELOUTINE, a hair oil product, with a logo and text in French and Hungarian.

Advertisement for Ch. FAY-féle párisi cég „LA VELOUTINE“ hair oil, mentioning a pharmacist and address in Paris.

Advertisement for Kada-féle folyékony naphthol-szappan, describing its medicinal properties and listing a pharmacist.

«Kereskedelmi Takaré- és Hitelszövetkezet» Budapest, Gizella-tér 2. sz., I. emelet.

SORSJEGYTÁRSULATOK RÉSZLETFIZETÉSRE.

Az eddig alakított sorsjegytársulatoknak a résztvevő tagok előnyére elért sikerére hivatkozva s az abból kifolyólag számos fölhívásnak engedve, van szerencsénk jelenteni, hogy szövetkezetünk sorsjegyek vásárlása czéljából újabb egyesületeket fog alakítani. Ily egyesületbe való belépésre t. cz. enzenal van szerencsénk fölhívni.

Kivonat a szabályzatból:

Minden egyes sorsjegyet 50 résztvevőt számlál és 145 darab osztrák-magyar valamint német kedvezőbb, a törvény által megengedett, külföldi sorsjegyet fog magában foglalni.

Az egyesület fennállása öt évre van megállapítva. Mindazon nyeresmények, melyek az idő alatt a lekötött sorsjegyekre esnek, az egyesület tagjainak tulajdonát képezik; azon sorsjegyek pedig, melyek az öt év lefolyása alatt nem soroltatnának ki, a napi árfolyam szerint fognak eladni, s azok eladási ára a nyereségnyélből befolyt összegekkel együtt a azok között egyenlő arányban annak idejében szétosztani. — Minden tag tartozik 120 frt 90 krt és pedig első három részlet fejében 5 frt 85 krt egyszerre, a többit pedig 59 egymásra következő 1 frt 95 kros havi részletben befizetni.

Az egyesületbe való belépés egy egyszerű nyilatkozat s az első három részlet, azaz 5 frt 85 krt. befizetése által eszközölhető. Mihelyt 50 résztvevő jelentkezik, az egyesület megalakul a minden egyes bejelentett tag egy részvételi könyvi eskét fog kapni, mely a 145 db sorsjegy sorszámain s számaít fogja tartalmazni.

A tagok az öt éven át 145 db sorsjeggyel minden sorsruhánál részt vesznek s évente mintegy 56 sorsruhánál járhatnak. Vegül megjegyezzük, hogy ügynököket nem tartunk s így kérjük minden érintkezést közvetlen a szövetkezettel eszközölni. — Prospektussal s fölvilágosításal az iroda bérmentre készséggel szolgál.

AZ IGAZGATÓSÁG: BENKE GYULA, elnök. PETERDY LAJOS, vezérigazgató.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható.

JULES VERNE

érdekes iratai magyar fordításban.

Egy sorsjegy 9672-dik szám. Fordította Huszár Imre. 38 képpel. 1 frt 20 kr.

Haza, Franciaországba! Gil Braltar. Fordította Huszár Imre. Képpel. 1 frt 60 kr.

Ejszak a dél ellen. Fordította Huszár Imre. 85 képpel. 2 frt.

A hódító Robur. Regény. Fordította Huszár Imre. 44 képpel. Füzve 2 frt.

Sándor Mátyás. Regény. Fordította Huszár Imre. Benett L. eredeti rajzaival. Két kötet füzve 4 frt.

Kérbán a vasfejű. Regény. Fordították György Aladár és Illés Piroksa 40 képpel. Füzve 2 frt.

A Robinsonok iskolája. Fordította Visi Imre. 46 képpel. Füzve 1 frt 60 kr.

A föld felfedezése. Fordította Brozik Károly. I. kötet: A híresebb utazók története a legrégebb időkől a XVIII. századig. Füzve 2 frt. II. kötet: A XVIII. század híres hajósai. Füzve 2 frt.

Utazás a holdba és a hold körül. Második kiadás. Képpel. Füzve 1.20 kr.

Öt hét léghajón. Utazás Afrikában. «Cinq semaines en ballon» cz. műve után. Képpel. II. kiadás. Füzve 1 frt 20 kr.

Három orosz és három angol kalandjai. Francziából átdolgozta Nagy István. Képpel. Füzve 2 frt.

Utazás a föld körül nyolczvan nap alatt. Második kiadás. Képpel. Füzve 2 frt.

Utazás a tenger alatt. Képpel. Füzve 2 frt.

Grant kapitány gyermekei. Fordította Vértesi Arnold. Két kötet. Sok képpel. Füzve 4 frt.

Strogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig. Fordította Szász Károly. Második kiadás. Képpel. Füzve 1 frt 60 kr.

A rejtelmes sziget. Három részben. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Második kiadás. Füzve 2 frt.

Servadac Hector kalandos utazása a naprendszeren át. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Füzve 2 frt.

A Bégum ötszáz milliója. Regény. A 'Bounty' lázadói. Elbeszélés. Francziából átdolgozta Szász K. Képpel. Füzve 1 frt 20 kr.

A tizenöt éves kapitány. Regény. Francziából Szász Károly. Képpel. Füzve 1 frt 80 kr.

A Jangada. Nyolczszáz mérföld az Amazonon. Francziából fordította Visi Imre. Képpel. Füzve 2 frt.

Dél csillaga. A gyémántok hazája. Francziából fordította György Aladár. 50 képpel. Füzve 1 frt 60 kr.

A lángban álló szigettenger. Francziából fordította Huszár Imre. 47 képpel. Füzve 2 frt.

MAKROBIOTIKA

VAGY

HOGYAN HOSSZABBITHATJUK MEG ÉLETÜNKET

IRTA

Dr. HUFELAND KRISTOF VILMOS.

Dr. KLENCKE átdolgozása nyomán, fordította KEMÉNY FÜLÖP.

Ára füzve 1 frt.

Vászonkötésben 1 frt 80.

TARTALOM:

Elméleti rész. A makrobiotika történeti fejlődése. — Az élester és az élettartam általában. — A növények élettartama. — Az állatvilág élettartama. — Az emberek élettartama. — A tapasztalatok eredményei. — Az emberi élettartam meghatározása. — Közelebbi megfigyelés az emberi életnek, legfőbb mozzanatainak, a magasabb és értelmi tökélyének befolyás az élet tartamára. — Egyes emberek élettartamának különös alapokai és ismertető jelei. — Az élet hosszúságát észlelő különféle rendszerek vizsgálata, és az egyedül lehetséges, s az emberi életre érvényes rendszer megállapítása. Gyakorlati rész. *Első szakasz.* Az élet-rövidítő tényezők. Ferde nevelés, — elkenyestetés, — túllingerlés, fizikai és erkölcsi elpuhultság. — Kicsapongás a nemű élveztében, — a nemzési erő elpusztítása, — a fizikai és erkölcsi önfertőzés. — A lelki erők túlfeszítése. — Betegségek, — ezeknek helytelen gyógykezeltése, — erőszakos halálnevek, — hajlam az öngyilkosságra. — Tisztátalan levegő, — az embereknek nagy városokban összehúzóval való lakása. — Mértékletlenség az evés- és ivásban, — a főző konyha, — a szesz italok. — Életrövidítő kedélyhangulatok és szenvedélyek, — haláltól való félelem, — rossz kedv, — túlságos elfoglaltság, — semmittevés, — unalom. — A túlságosan kifejtett

képzelőtehetség, — betegség képzelése, — érzékenykedés, — Mérgek, úgy fizikaiak, mint ragályosak. — Az öreg kor s annak korai előidézése. — *Második szakasz.* Élet-hosszító tényezők. Jó fizikai származás. — Észszerű fizikai nevelés. — Tevékenység munkás ifjuság, — az elpuhultság kerülése. — A fizikai szerelemtől való tartózkodás az ifju korban és házasságon kívül. — Boldog házasság. — Az alvás. — Testi mozgás. — A szabad levegő, mérsékelt hőfok. — A falusi és kertj élet. — Utazás. — Tisztaság és a bőr ápolása, — vajjon a gyapjú, vagy vízben fehérnemű ajánlatosabb-e? — Helyes étrend; — mértékletes evés- és ivásban; — a fogak ápolása; — orvosi étkönyv. — Leleki nyugalom; — megelégedettség; — élet-hosszító kedélyhangulat — és foglalkozásnak; igazi jellem. — Kellemes és mérsékelt érzelmi és érzelmi inger. — A betegségek elhárítása és okzerelés; — a különböző betegségek iránti hajlam felismerése, s az az esetekben követendő eljárás; — az orvosi tudomány, s az orvos helyes felhasználása; — házi és uti gyógytár. — Életmentés szennyezésellenességénél. — Az örökök és kelles gondozása. — A szellemi és testi erők mevelése. — A fenti szabályoknak a testszerzet, vérmérséklet és életmód különböző volta szerinti alkalmazása.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A belgyógyászat tankönyve

orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára.

IRTA

Dr. PURJESZ ZSIGMOND

a belgyógyászat egyet. ny. r. tanára Kolozsvárt.

MÁSODIK ÁTNÉZETT S JAVÍTOTT KIADÁS.

A szöveg közé nyomott számos ábrával.

Két kötet. — Ára füzve 12 forint o. ért.

A két kötet csak együtt kapható.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A FOGÁSZAT

ÉS MŰTÉTEINEK RÖVID KÉZIKÖNYVE.

Orvostanhallgatók és gyakorló orvosok számára.

IRTA

Dr. ABONYI JÓZSEF.

104 fametszettel.

Ára füzve 1 frt.

KERESKEDELMI SZÓTÁR

A M. TUD. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

SZERKESZTETTÉK

BALLAGI MÓR és GYÖRGY ALADÁR.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KIADÁSA.

I. Német-magyar rész.

II. Magyar-német rész.

A két kötet ára füzve 5 frt, vászonkötésben 5 frt 60 kr.

A két kötet csak együtt kapható.

KOVÁCS LAJOS.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

közéletének három utolsó éve 1846–1848.

Két kötet. Ára füzve 4 frt.

A két kötet csak együtt kapható.

38. SZÁM. 1889.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 22.

XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és a egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre — 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre — 3 *

Külföldi előfizetésekre a postai megjelölés nélkül nem fogadjuk.

NEY FERENCZ.

1814—1889.

A NEVELÉSÜGYNEK, az irodalomnak, a tudományoknak régi, lelkes, hivatott bajnoka hunyt el abban a férfuban, kinek neve e sorok fölött áll s a kit szatlatlan részvét kísért ki az örök nyugalom helyére, mint azokat a jeleseket szokta, a kik egy nagy ügynek, a nemzet előhaladásának szentelték életüket, buzgón, ernyedetlenül, sikerrel munkálva egy áldást hozó művön, mely immár szépen termi várt gyümölcseit.

Ney Ferencz harmincz év óta volt tanára és igazgatója az ország egyik legelső realiskolájának, a budapest-belvárosinak, melyből már annyi hasznos, sőt jeles tagja került ki a közéletnek, oly emberek, a kik a gyakorlati élet alapvető ismereteit ez iskolában abban az irányban merítették, mely a modern nevelésnek jellegét adja meg, s melyet a hasznos foglalkozások, az ipar, a kereskedés, a minden irányu műszaki pályák előkészítő iskolájának nevezhetnénk.

Az érdemes férfi csaknem negydedél évtizedig élt annak a hivatásnak, hogy a nálunk az előtt annyira elhanyagolt gyakorlati irányban, a kenyérkereső élet számára készítse elő az új nemzedék egy jelentékeny részét s a mily lelkiismeretesen, ahhoz értőleg és odaadással élt e földadatnak, valóban megérdemli, hogy érdemes szerepvivőnek tekintsük őt abban az átalakulásban, mely a nyugati államok példájára hazánkat is abba az irányba tereli, hogy nagyobb gondtal legyen a megélhetés ismereteinek elterjesztésére.

Ney Ferencz 1814 május 26-án Pesten született, Sopronban kezdé és Szombathelyen végezte középiskolai tanulmányait. Ez utóbbi helyen, mint bölcsészethallgató, tanári megbízásból rendszer előadásokat tartott 39 horvátországi tanuló-társának, s e tárgyból vizsgálati érdemsorozati osztályzatot is ő adott nekik. Buzgó, munkás tagja volt az ugyanitt alakult «magyar társaság»-nak, melynek jegyzői székében Frankenburg Adolfot váltotta föl.

Elvégezve a gimnáziumot, atyja kívánságára Pesten és Bécsben az orvosi tudományokat hallgatta; de, talán a pozsonyi diéták idején itt kifejlett pezsgő ifjusági lélettől vonzatra, Pozsonyba ment jogot hallgatni.

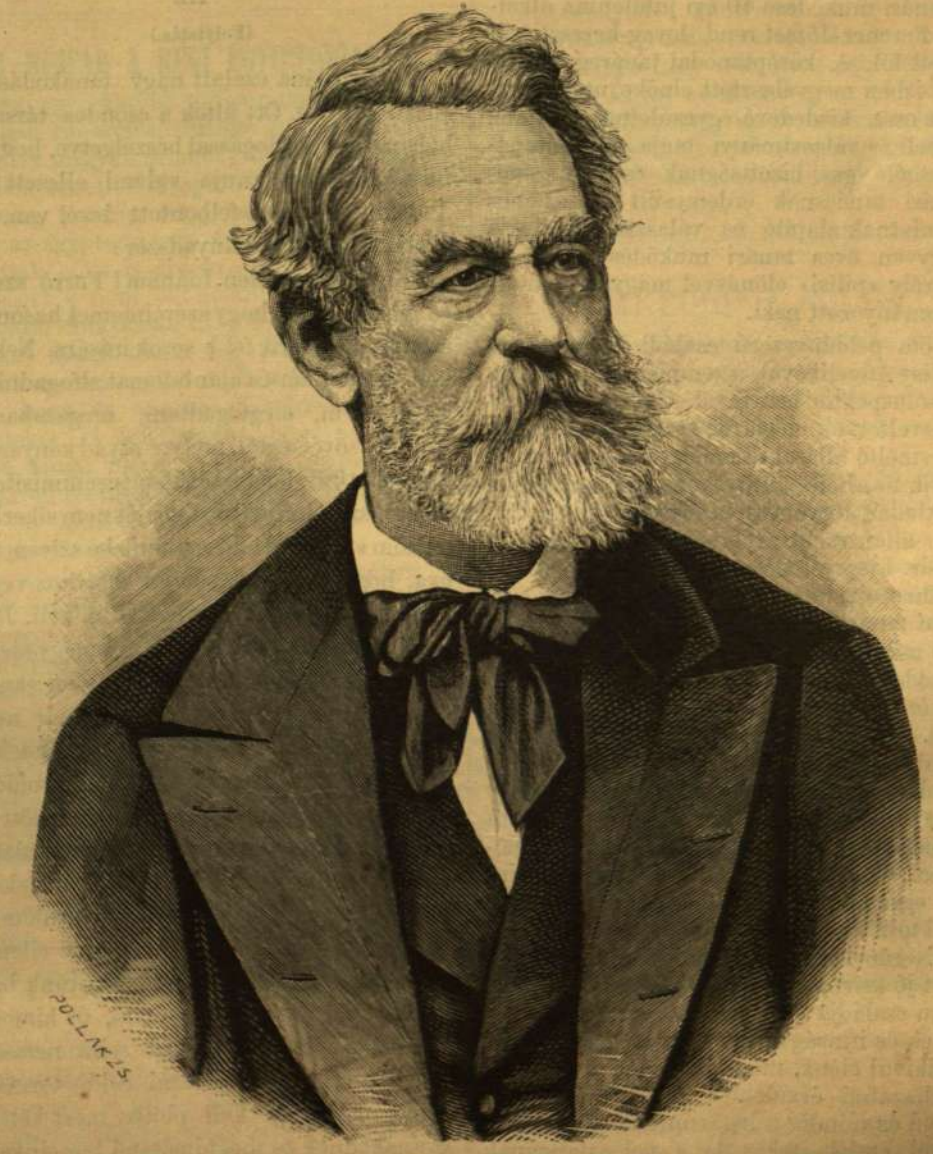
Belső vágya azonban a nevelési tudományokra sarkalta s már 1833-ban magánnevelő lett először Lányi Imre főispán, azután Brunzsvick és Sztáray grófok házában. 1841-ben állandóan

Pestre jöve gr. Desseffy Aurél felszólítására a «Világ» czimű politikai lap állandó dolgozóvá lett s az volt 1844-ig, a midőn is a «Kisdedovó intézeteket Magyarországon terjesztő Egyesület» által a kisdedovó képezde igazgatójává választott. 1847 október óta a festészeti akadémiát gyámolító társulat, majd a magyar szoborműegyletnek is titkára lett, 1848-ban a Magyar nevelési társaság»-nak ugyanakkor a 257 egyetemi és gimnáziumi tanárból és tanítóból összereseglett első egyetemes tanári gyűlésnek lett egyhangulag megválasztott elnöke, a mikor nevelő- és tanítótársai arcképét is kiadták Barabás rajzában.

A pesti tanítók között ő volt az egyedüli, a kit 1848-ban városi képviselőnek választottak. E miatt, de különösen a közgyűlésen mondott gyűjtő beszéde miatt a szabadságharc után elfogták, honnan csak a Haynau-fele általános amnesztia idejében sikerült kiszabadulnia.

Tizenhét évig volt a kisdedovó-képezde igazgatója, a mikor is, 1857 január elsején a belvárosi főreáliskolának tanára, 1860 óta pedig igazgatója lett, mely állását megtartotta egész haláláig.

Az irodalmi téren 1836-ban lépett föl először egy neveléstanai értekezésével, melyre aztán számos ugyane szakmabeli, ugy szintén bölcsészeti és esztétikai értekezés következett. De a szép-

NEY FERENCZ.

Ellinger Ede fényképe után.